



Danmarks Miljøundersøgelser  
Miljøministeriet

# Fiskeriressourcer på det lave vand i det nordlige Vestgrønland

En interviewundersøgelse om forekomsten og udnyttelsen af lodde, stenbider og ørred

*Arbejdsrapport fra DMU, nr. 180*



*[Tom side]*



**Danmarks Miljøundersøgelser**  
Miljøministeriet

---


# Fiskeriressourcer på det lave vand i det nordlige Vestgrønland

En interviewundersøgelse om forekomsten  
og udnyttelsen af lodde, stenbider og ørred

*Arbejdsrapport fra DMU, nr. 180*  
2003

*Sara Olsvig*  
*Anders Mosbech*

# Datablad

Titel:	Fiskeriressourcer på det lave vand i det nordlige Vestgrønland
Undertitel:	En interviewundersøgelse om forekomsten og udnyttelsen af lodde, stenbider og ørred
Forfattere:	Sara Olsvig, Anders Mosbech
Afdeling:	Afdeling for Arktisk Miljø
Serietitel og nummer:	Arbejdsrapport fra DMU nr. 180
Udgiver:	Danmarks Miljøundersøgelser© Miljøministeriet
URL:	<a href="http://www.dmu.dk">http://www.dmu.dk</a>
Udgivelsestidspunkt:	Maj 2003
Redaktionen afsluttet:	April 2003
Faglig kommentering:	Per Kanneworff, Mette Jensen og Søren Stach Nielsen
Finansiel støtte:	Nærværende rapport er finansieret med støtte fra Råstofdirektoratet, Grønlands Hjemmestyre & Miljøstyrelsen - sidstnævnte via programmet for Miljøstøtte til Arktis. Rapportens resultater og konklusioner er forfatterens egne og afspejler ikke nødvendigvis Råstofdirektoratets og Miljøstyrelsens holdninger.
	
Bedes citeret:	Olsvig, S. & Mosbech, A. 2003: Fiskeriressourcer på det lave vand i det nordlige Vestgrønland. En interviewundersøgelse om forekomsten og udnyttelsen af lodde, stenbider og ørred. Danmarks Miljøundersøgelser. 74 s. -Arbejdsrapport fra DMU nr. 180. <a href="http://arbejdsrapporter.dmu.dk">http://arbejdsrapporter.dmu.dk</a>  Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse.
Sammenfatning:	Ved brug af lokal viden er oplysninger om forekomst og gydeområder samt fiskepladser for lodde, stenbider og ørred indsamlet fra Aasiaat i syd til Upernavik i nord (69°-72°N). Oplysningerne er sammenfattet i en database og præsenteret på en serie kort for hver art. Derudover er der lavet en kvalitativ analyse af undersøgelsen og en gennemgang af interviewene som ender i en opsamling af konfliktpunkter hvori indhandlingsforholdene og fangernes forhold i området set fra de lokales perspektiv beskrives. Endelig er der en gennemgang af brugen af lokal viden i forbindelse med denne rapport.
Emneord:	Fiskeriressourcer, lodde, stenbider, ørred, kystområder, gydeområder, indhandling, lokal viden
Layout:	Hanne Kjellerup Hansen
Tegninger/fotos:	Sara Olsvig
ISSN (elektronisk):	1399-9346
Sideantal:	74
Internet-version:	Rapporten findes kun som PDF-fil på DMU's hjemmeside <a href="http://www.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_Arbrapporter/rapporter/AR180.pdf">http://www.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_Arbrapporter/rapporter/AR180.pdf</a>
Købes i boghandelen eller hos:	Miljøministeriet Frontlinien Strandgade 29 1401 København K Tel.: 32 66 02 00 Fax: 32 92 76 90 <a href="mailto:frontlinien@frontlinien.dk">frontlinien@frontlinien.dk</a> <a href="http://www.frotnlinien.dk">www.frotnlinien.dk</a>

# Indhold

## Sammenfatning 5

### 1 Indledning 7

### 2 Metode 9

### 3 Lodde, Ammassak (*Mallotus villosus*) 11

- 3.1 Habitat og økologi 11
- 3.2 Fiskeri, forekomst og gydeområder 13
  - 3.2.1 Diskobugten 13
  - 3.2.2 Området nord for Diskobugten 15
- 3.3 Sammenfatning for lodde 17

### 4 Stenbider, Nipisa (*Cyclopterus lumpus*) 19

- 4.1 Habitat og økologi 19
- 4.2 Fiskeri, forekomst og gydeområder 19
  - 4.2.1 Diskobugten 20
  - 4.2.2 Området nord for Diskobugten 21
- 4.3 Sammenfatning for stenbider 22

### 5 Fjeldørred, Eqaluk (*Salvelinus alpinus*) 25

- 5.1 Habitat og økologi 25
- 5.2 Fiskeri, forekomst og gydeområder 26
  - 5.2.1 Diskobugten 26
  - 5.2.2 Området nord for Diskobugten 28
- 5.3 Sammenfatning for ørreder 30

### 6 Kvalitativ analyse af interviewundersøgelsen 33

- 6.1 Interviewenes forløb 33
- 6.2 Spørgeskemaet og problemer omkring dette 35
- 6.3 Kvalitativ analyse af interviewene 36
- 6.4 Gennemgang af interviewene 38
  - 6.4.1 Aasiaat Kommunitat 38
  - 6.4.2 Qasigiannguit Kommunitat 40
  - 6.4.3 Qeqertarsuup Kommunia 41
  - 6.4.4 Ilulissat Kommunitat 43
  - 6.4.5 Ummannap Kommunia 47
  - 6.4.6 Kommuneqarfik Upernavik 53
  - 6.4.7 Opsamling 55
- 6.5 Konfliktpunkter 57
- 6.6 Lokal viden, hvad bruges det til her? 59

### 7 Rejsens forløb og taksigelser 61

### 8 Referencer 65

## **9 Bilag 67**

Bilag 1. Det anvendte spørgeskema 67

Bilag 2. Det anvendte spørgeskema i dansk udgave 71

## **Danmarks Miljøundersøgelser**

# Sammenfatning

Denne rapport beskriver resultaterne af en indsamling af lokal viden om fiske- og gydeområder for lodde, stenbider og ørred (vandreørred) i området mellem Aasiaat og det sydlige Upernavik. Der er gennemført interview med fiskere i alle byer og bygder i området. I alt er der gennemført 22 interview med mellem 1 og 6 deltagere. Ved interviewene er fiske- og gydeområder blevet indtegnet på kort og oplysninger om den rekreative og kulturelle betydning af fiskeriet og om fangstens udnyttelse og betydning er optaget på bånd.

Resultaterne er sammenfattet på kort med fiske- og gydeområder samt i tabeller med antal og udstrækning af fiskeområder i hver kommune. Der er desuden lavet en kvalitativ analyse af de øvrige oplysninger der fremkom ved interviewene.

Denne rapport er en foreløbig datarapport, som skal fordeles blandt fangerne. I sommeren 2003 gennemfører DMU en rundrejse til de steder, som blev besøgt i 2002. Formålet er at følge op på arbejdet samt at få supplerende oplysninger og kommentarer til rapporten. Oplysninger i denne rapport bygger primært på erhvervsfagere, og vi vil bl.a. gerne supplere med oplysninger fra fritidsfagere. Imidlertid er alle, som har kommentarer, velkomne til at ringe eller skrive til os. Adresse og telefonnummer står bagerst i rapporten.

Undersøgelsen er en del af et projektet: Kystzonekortlægning i Vestgrønland (68°-72° N) og identifikation af områder der er særligt følsomme overfor oliespild.

Områder med vigtigt loddefiskeri er vidt udbredt i alle kommuner. I Diskobugten er der angivet vigtigt fiskeri på 1219 km (29 %) af kysten ud af en samlet kyststrækning på 4234 km. I Uummannaq er der angivet vigtigt fiskeri på 369 km (16 %) ud af en samlet kyststrækning på 2348 km. Lodde fiskes med ketcher og små not fra stranden eller fra joller. Lodde spises fersk, tørres eller fryses og anvendes til konsum, hundefoder og agn til hellefisk. Der indhandles en mindre mængde som fryses og sælges som agn til hellefisk.

Det er kun i de tre sydligste kommuner i Diskobugten (Aasiaat, Qasianniut og Qeqertarsuaq), at der er angivet kyststrækninger med vigtigt fiskeri efter stenbider. Her er der angivet vigtigt fiskeri på 973 km (35 %) af kysten ud af en samlet kyststrækning på 2747 km. Stenbider fiskes med garn og fiskeriet er afhængigt af at stenbiderrognen kan indhandles. I de tre nævnte kommuner er stenbiderfiskeriet en vigtig indkomst for fiskerne i sommermånederne. Der er ikke tradition for at spise stenbidere i området, og de spises kun i meget begrænset omfang.

I alle kommuner undtagen Aasiaat er der angivet områder der er vigtige for garnfangst af ørreder (vandreørreder). Områder med garnfangst efter ørreder udgør fra 0 % (Aasiaat) og op til omkring 20 % (Qeqertarsuaq og Ilulissat) af kommunernes kyststrækninger. I alt er der lokaliseret 91 fiskepladser. De fleste fiskepladser (69) ligger

nær munden af en elv, som oftest er ørredernes overvintrings- og gydeelv. Qeqertarsuaq og Ilulissat kommuner har relativt mange fiskepladser (hhv. 26 og 21) og heraf er mange fiskepladser nær elvmundinger (hhv. 25 og 17). Fra Aasiaat er der angivet fiskepladser i Kangaatsiaq kommune som benyttes af folk fra Aasiaat. Disse fiskepladser ligger uden for området behandlet i denne rapport. Der er ikke kommercielt ørredfiskeri i området udover salg på brættet, men ørredfangsten har stor betydning for befolkningen, ikke kun for fangerne og fiskerne. Ørrederne anses som en delikatesse og de fleste tager på ørredfangst som rekreativ aktivitet.

I den sidste del af denne rapport gives en gennemgang af hvert enkelt interview og der er lavet en kvalitativ analyse af hhv. undersøgelsens form og af interviewene. Spørgeskemaerne var ikke sendt ud før rundturen og de fungerede som en spørgeguide for interviewerens samtidig med at de blev udfyldt af deltagerne. Udover oplysninger om forekomst, fiskeri og betydning af de tre fiskearter viser interviewene konfliktpunkter i fiskernes og fangernes forhold samt hvilke andre fangsttyper der betegnes som værende vigtige. I Ilulissat og Uummannaq områderne har hellefiskefiskeri stor betydning men også andre fisk nævnes som vigtige. Overalt er sæl nævnt som værende et vigtigt fangsttyper. Længere nordpå i Kangarsuatsiaq har sælfangst stor betydning og deltagerne udtrykker bekymring for skindenes dårlige kvalitet. Narhval og hvidhval samt ederfugle, alke og andre havfugle nævnes også ofte. Af konfliktpunkter er problemet med at få lov til at indhandle de fisk der aktuelt kan fanges et problem der ofte nævnes. Desuden beskrives ofte en følelse af mangel på kommunikation mellem på den ene side fiskere og fangere, og på den anden side biologer, forvaltere og politikere.



# 1 Indledning

## *Olieeftersforskning i Grønland*

Baggrunden for denne undersøgelse er at der forventes boringer efter olie i havet udfor Vestgrønlands kyst i de kommende år. Selvom risikoen er meget lille, kan der ved olieeftersforskning ske uheld, der medfører oliespild. Fiskebestande, der gyder på lavt vand i kystzonen som stenbider (på grønlandsk: nipisa, *Cyclopterus lumpus*) og lodde (på grønlandsk: ammassak, *Mallotus villosus*), er særligt udsatte for at blive påvirket af oliespild, som driver ind på kysten. Fjeldørreder (vandreform af fjeldørred, på grønlandsk: eqaluk, *Salvelinus alpinus*, i det følgende kaldt ørred), der søger føde på lavt vand nær deres opgangselv, vil også kunne blive påvirket af olie, som driver ind til kysten.

Fiskeæg og -larver er mere følsomme over for forgiftning fra olieforurening i havet end voksne fisk, og ved et oliespild i havet vil de højeste oliekoncentrationer i vandsøjlen forekomme på lavt vand, samt hvor et oliespild driver ind på kysten (Mosbech 2002). Til udarbejdelse af planer for beskyttelse ved oliespild har der derfor været behov for kortlægning af vigtige områder i kystzonen for lodde, stenbider og ørred. Der eksisterede en delvis kortlægning af ørredelve og gydeområder for lodde (Petersen 1992). Der er dog behov for mere viden og denne undersøgelse bidrager hermed.

Undersøgelsen er en del af projektet: Kystzonekortlægning i Vestgrønland (68°-72° N) og identifikation af områder der er særligt følsomme overfor oliespild. Projektet gennemføres sammen med bl.a. Grønlands Naturinstitut og med økonomisk støtte fra Råstofdirektoratet, Grønlands Hjemmestyre, og Miljøstyrelsen, sidstnævnte via programmet for miljøstøtte til Arktis.

Det er valgt at bygge denne undersøgelse af fiskeressourcerne på det lave vand på indsamling af lokal viden frem for en fiskeribiologisk undersøgelse. Det er der flere grunde til. Dels er der en meget betydelig lokal viden om fiskeressourcernes forekomst, fordi fiskerne og fangernes aktionsradius i dag er så stor, at der samlet formodes at være en god viden om hele kystzonen. Dels er det i forhold til et oliespild særligt væsentligt at have identificeret de forekomster, hvis udnyttelse har lokal betydning. Styrken ved denne form for undersøgelse er, at man i en vis udstrækning vil kunne kortlægge de socioøkonomiske forhold omkring fiskeri efter de tre arter samt fiskeri og fangst efter andre vigtige arter. Begrænsningen ved at bygge på indsamling af lokal viden i denne sammenhæng er, at der ikke fås en uafhængig beskrivelse af fiskenes forekomst og deres udnyttelse – den indsamlede viden om forekomster bygger hovedsageligt på viden om udnyttelse. Imidlertid vil kvantitative fiskeribiologiske undersøgelser langs hele den lange kystlinie kræve en betydelig ressourceindsats.

Denne rapport beskriver den indsamlede viden om arternes gydeområder, fiskeriområder og vigtige områder for arterne i øvrigt. Der er i undersøgelsen fokuseret på strandzonen og det kystnære område. I forbindelse med undersøgelsen er der indsamlet supplerende oplys-

ninger om den rekreative og kulturelle betydning af fiskeriet og om fangstens udnyttelse og betydning. Desuden er der indsamlet viden om udnyttelse af andre vigtige arter i det kystnære område fordelt på hele året.

På baggrund af de kvalitative interview er der en kvalitativ vurdering af oplysningerne. Heri indgår oplysninger om, hvilke forhold der gør sig gældende for de enkelte byer og bygder i forbindelse med fiskeri af ørred, lodde og stenbider og for andre fangsttyr.

*Gennem KNAPK, fisker- og fangerorganisationen i Grønland*

Kontakten til fiskerne og fangerne i det dækkede område er skabt dels via KNAPK, Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat, fisker- og fangerorganisationen i Grønland. KNAPK har under sig KNAPP, sammenslutningen af lokalafdelinger, som i det følgende ofte vil blive nævnt som "lokalafdelingerne", hvis initialer altid begynder eller ender med "APP", Aalisartut Piniartullu Peqatigiiffiat.

Afsnittene om de tre fiskearter ledsages af kort med de indsamlede oplysninger. Kortene for hhv. lodde, stenbider og ørred er opdelt i 10 delområder. På oversigtskortet kan man se, hvordan kortene er delt op. For lodde og ørred er der angivet fiskeområder på alle delområder, og for stenbider er der angivet fiskeområder på 9 af delområderne.

Denne rapport er en foreløbig datarapport, som vi er meget interesserede i at få supplerende oplysninger og kommentarer til. I sommeren 2003 vil der blive gennemført en rundrejse til de steder, som blev besøgt i 2002. Formålet er en opfølgning på arbejdet. Oplysninger i denne rapport bygger primært på erhvervsfangere og vi vil bl.a. gerne supplere med oplysninger fra fritidsfangere. Imidlertid er alle, som har kommentarer, velkomne til at ringe eller skrive til os. Adresse og telefonnummer står bagerst i rapporten.

Sociolog Mette Jensen takkes for faglig vejledning i forbindelse med udarbejdelse af rapporten. Endvidere takkes Søren Stach Nielsen, Grønlands Naturinstitut for hjælp med tilrettelæggelse af undersøgelsen samt kommentering af rapporten. Per Kannevorff, Grønlands Naturinstitut takkes også for kommentering af rapporten og Morten Hjort og Bent Østergård Olsen takkes for at bearbejde data i Geografisk Informations System (GIS).

## 2 Metode

*Fra Aasiaat til Upernavik  
Kujalleq*

Med udgangspunkt i tidligere spørgeskema- og interviewundersøgelse af viden om gydeområder og vigtige områder for lodde, stenbider og ørred i Paamiut, Nuuk, Sisimiut og Kangaatsiaq kommuner er der indsamlet lokal viden ved hjælp af gruppeinterviews og enkelte enkeltinterviews i Aasiaat, Qeqertarsuaq, Qasigiannuguit, Ilulissat, Uummannaq kommuner og det sydlige Upernavik kommunes område.

I modsætning til forrige undersøgelser i den sydlige del af Vestgrønland, blev der i denne omgang ikke sendt spørgeskemaer ud før rundrejsens start. På grund af manglende tid fik KNAPP (underafdelingen af fisker- og fanger organisationen KNAPK) lokalafdelinger i alle byer og bygder i området tilsendt en fax med beskrivelse af undersøgelsen samt varsling om interviewers ankomst inden for en bestemt tidsramme.

*Spørgeskema og kort*

Interviewer medbragte spørgeskemaer svarende til det spørgeskema, som blev brugt i forrige undersøgelse, dog med enkelte justeringer, kort over områderne til optegning af fangst- og gydeområder samt almindelige kystliniekort med stednavne. Desuden blev samtlige interviewmøder optaget på minidisc-optager.

Kortene med oplysningerne fra H.C. Petersens undersøgelser var medbragt og blev ved de første par interviews vist til deltagerne, men da det viste sig mere frugtbart ikke at vise kortene ved interviewmøderne undlod man dette fremover. Efterfølgende er H.C.Petersens kort og kortene i denne undersøgelse sammenlignet og man kan se at der er stor lighed, men flere oplysninger i vores kort. De mulige årsager til forskelle mellem vores kort og kortene fra H.C. Petersens undersøgelse i 1992 vil blive undersøgt under den kommende sommers supplerende dataindsamling.

Interviewene blev semistrukturerede interviews (Kvale 1994), hvilket vil sige, at spørgeskemaet blev fulgt, styret af interviewer, men med mulighed for afstikkere alt efter, hvad der blev bragt på bane under gruppeinterviewet. De interviewede havde derved mulighed for at supplere hinanden under interviewene og komme ind på emner, som ikke stod i spørgeskemaet.

Under interviewet blev der spurgt om, hvilket grej der bruges ved fangst eller fiskeri af de tre arter, hvad fangsten bruges til, samt fangstens betydning økonomisk for den enkelte fanger. Desuden blev der spurgt om, hvorvidt fangsten har rekreativ og kulturel betydning for den enkelte og for lokalsamfundet og på hvilken tid af året, den givne fangst drives.

Interviewene blev udført af stud. mag. Sara Olsvig som er grønlandsk- og dansksproget.

*[Tom side]*

## 3 Lodde, Ammassak (*Mallotus villosus*)

### 3.1 Habitat og økologi

*Loddens udbredelse varierer*

Lodden er en lille sildelignende fisk, der er i familie med laks og ørred. Lodden er i Vestgrønland almindelig i det østlige Davisstræde og forekommer almindeligt mod nord til Upernavik (74°N), men er trufet op til Qaanaaq (77°N). Udbredelsen synes at variere fra år til år afhængigt af variationer i havtemperaturen. Den aktuelle viden om loddens forekomst og biologi i Vestgrønland er blevet sammenfattet af Friis-Rødel & Kannevorff (2002), og er desuden omtalt af Muus (1990) og Petersen (1999).

*Bestandene formodes at være knyttet til fjordsystemer*

Når lodder er udvoksede i en alder af 4-7 år, har hunnerne en længde på op til på 14-16 cm og hanner en længde på op til 12-20 cm. Hunner bliver generelt ældre end hanner og har en maksimal alder på 8 år. Det formodes, at der op langs vestkysten er en række bestande knyttet til forskellige fjordsystemer og deres nærliggende bankeområder. Lodder har generelt stigende maksimal alder, stigende maksimal længde, såvel som stigende vækstrate i bestandene fra syd til nord. Lodderne gyder på lavt vand og i strandzonen i fjorde og på yderkysten. Efter gydeperioden trækker lodderne vestpå og findes så langt vestpå som på bankerne. Om efteråret, i den tidlige vinter og om foråret forekommer lodder således i de ydre dele af fjordene, langs kysten og på bankerne. Men lodderne gyder så vidt vides ikke på bankerne. I senvinteren starter gydetrækket østpå. Gydetrækket og gydeperioden starter tidligere i syd end i nord. Helt mod syd er gydeperioden april-juni og helt mod nord er gydeperioden maj-juli. I hvert fjordsystem gyder lodderne først i de varmeste indre fjordgrene og senere længere ude og evt. ved kysten når overfladetemperaturen stiger over 2-5° C. Nogle lodder gyder allerede i 3 års alderen, men de fleste gyder først i 4-5 års alderen. Lodderne trækker tættere til kysten om foråret før gydeperioden. Hannerne trækker først helt ind på det lave vand (0-10 m) på en sand- eller gruskyst, mens hunnerne venter udenfor på lidt dybere vand. Når hunnerne er helt gydemodne, trækker de ind til stranden og gyder. Under den ca. 5 sekunder lange leg holder hannen fast om hunnen med bryst og bugfinner, mens æg og sæd udgydes. Efter gydningen trækker hunnerne ud på dybere vand og genoptager fødesøgningen. Hannerne bliver i gydeområdet, gyder formentlig flere gange, og derefter dør tilsyneladende stor set alle af udmattelse, sår eller angreb fra skimmelsvampe.

*Stor betydning som føde for andre dyr*

Lodden lever af små planktoniske krebsdyr (vandlopper, euphasider, mysider og amphipoder), som de finder i de øvre vandlag i produktive områder. Lodderne har meget stor betydning som føde for sæler, fugle og fisk bl.a. torsk, laks, hellefisk og ørred. Kapel (2000) estimerer, at lodder udgør halvdelen af grønlandssælernes føde ved Vestgrønland, og da der skønnes at være 1,5 million sæler i ca. 200 dage om året vurderes det, at grønlandssæler alene spiser mere end 0,5 million tons lodder om året ved Vestgrønland. Det formodes, at der

tilsammen bliver spist over 1 million tons lodder om året af alle predatorerne. Lodden er derfor meget vigtig i det vestgrønlandske marine økosystem.

### *Æg og larver følsomme overfor olieforurening*

Fiskeæg og -larver er mere følsomme over for forgiftning fra olieforurening i havet end voksne fisk, og ved et oliespild i havet vil de højeste oliekoncentrationer i vandsøjlen forekomme på lavt vand, og hvor et oliespild driver ind på kysten. Derfor er gydeområder for lodde særdeles følsomme overfor olieforurening (Mosbech 2002). Det vides ikke, hvor adskilte loddebestandene ved Vestgrønland er, og derfor er det svært at vurdere, hvor stor en del af en loddebestand der kan påvirkes af et stort oliespild – og hvor mange år det tager at genoprette skaden.

De kommercielle fangster af lodde i Vestgrønland er relativt lave. Der blev årligt landet mellem 21 og 429 tons i perioden 1987 – 2000. Men lokalt fiskeri til eget forbrug, salg på brættet og hundefoder er meget udbredt i gydeperioden.



Lodder

Table 1. Indhandling af lodder i årene 1987-2001 angivet i tons. Kilde: Grønlands Statistik

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Aasiaat	41,4	17,8	1,5	16,6	3,5	-	10,2	31,1	0,4	0,5	-	0,9	-	21,4	-
Qasigiannnguit	0,8	0,5	23,1	26,8	15,5	19,7	3,3	4,4	2,3	7,3	10,2	20,0	4,4	-	-
Qeqer-tarsuaq	4,9	6,7	8,3	20,4	25,5	2,6	46,6	13,8	0,9	5,8	-	-	-	-	-
Ilulissat	194,6	102,0	159,9	158,4	54,3	43,8	40,7	52,8	26,2	43,7	28,9	15,5	30,1	-	-
Uummannaq	11,4	-	0,7	8,9	47,5	33,5	8,2	18,0	13,3	20,1	1,3	-	-	-	3,1
Upernavik	2,0	3,5	8,0	17,4	4,0	3,1	0,5	1,1	0,8	0,3	0,2	-	-	-	-
I alt	255,1	130,5	201,5	248,5	150,3	102,7	109,5	121,2	43,9	77,7	40,6	36,4	34,5	21,4	3,1

## 3.2 Fiskeri, forekomst og gydeområder

Ved interviewmøderne blev deltagerne bedt om at vise følgende lokaliteter på kortet:

- 1: stedet benyttes hvert år af flere fangere
- 2: stedet "ejes" af en familie
- 3: stedet benyttes nogle år af en eller flere fangere
- 4: stedet er et gydeområde

Kategori 1 og 2 er sammenflettet, da der i Disko-området og nord for meget sjældent forekommer kategori 2. 1 og 2 betegnes derfor som "vigtige områder", og alt i denne kategori er markeret med rød farve på kortene.

Kategori 3 betegnes som "mindre vigtige områder" og er markeret med blå farve på kortene, og kategori 4 er betegnet som gydeområder og er markeret med gult på kortene.

Bestemte steder, som er vigtige fiskepladser, er markeret med en trekant, og fiske- og gydeområder er markeret med linie langs kysten.

### 3.2.1 Diskobugten

Generelt om loddefiskeri i Disko-området kan man sige, at fiskeriets form har ændret sig efter de hurtige både er taget i brug. I stedet for at tage på loddefiskeri i længere tid samler man nu lodder i nærområdet og kan gøre det på dagture. Dette er grunden til, at der forekommer forholdsvis få trekantmarkeringer for loddefiskeri, og i stedet markeres fiskeområderne med linie langs kysten. Forarbejdning, i loddens tilfælde tørring, foretages også på steder i nærheden hvor man let og ofte kan komme til for at vende fiskene og hvor der ikke er hunde og kun få ræve.

Endvidere kan man sige, at loddefiskeri i Disko-området hovedsageligt er til eget brug, hvilket vil sige som spise, hvor de tørres eller fryses ned, eller som hundemadsforsyning, også tørret.

Der forekommer indhandling af tørrede lodder, men det er i så lille et omfang, at det kun er enkelte fanger/fiskere som tager brug af dette. Løssalg på brættet er almindeligt i loddefiskeri-perioden.

I Ilulissat Kommunitat bruges lodden også som agn ved hellefiskefiskeri. Der indhandles til dette formål en mængde lodder i frisk tilstand.

Uddybende information om loddefiskeriets kulturelle, rekreative og økonomiske betydning for folk i de enkelte steder kan læses i den kvalitative analyse af interviewene.

### Aasiaat Kommunitat

Oplysninger om loddefiskeri i Aasiaat Kommunitat stammer fra interviewmøder i Aasiaat samt byggerne Akunnaaq og Kitsissuarsuit. Der var alle steder bred enighed om oplysningerne.

*Lodden som agn ved hellefiskefiskeri*

Loddefiskeriet fra Aasiaat og Akunnaaq foregår hovedsageligt i de nære områder (i en radius af ca. 20 km fra byen og bygden, se Lodde-Kort nr. 1 og 2). Dog fiskes der også nogle år længere væk, syd for Aasiaat. Da der ikke er lodder omkring strandene på Kitsissuarsuit, fiskes der også herfra syd for Aasiaat, altså et stykke væk fra bygden<sup>1</sup> (30-40 km syd for bygden, se Lodde-Kort nr. 1). Samme område bliver brugt til forarbejdning (tørring) af lodderne umiddelbart efter fangst. Af udstyr bruges der ketcher og små not.

### **Qasigiannguit Kommuniat**

Oplysninger om loddefiskeri i Qasigiannguit Kommuniat stammer fra interviewmøder i Qasigiannguit og bygderne Akunnaaq, Ikamiut og Ilimanaq. Der var alle steder bred enighed om oplysningerne.

For Qasigiannguit og Ikamiut gælder det, at der hovedsageligt fiskes i det nære område (i en radius af ca. 15 km fra byen og bygden, se Lodde-Kort nr. 1, 2 og 5). I Ilimanaq er der meget ringe forekomst af lodde, hvorfor der kun er et lille loddefiskeri og dette i områder syd for bygden, nær Qasigiannguit.

Nær Qasigiannguit, Akunnaaq og Ikamiut findes pladser, hvor forarbejdning (tørring) af lodder også udføres. Af udstyr bruges der ketcher og små not.

### **Ilulissat Kommuniat**

Oplysninger om loddefiskeri i Ilulissat Kommuniat stammer fra interviewmøder i Ilulissat samt bygderne Ilimanaq, Oqaatsut, Saqqaq og Qeqertaq. Der var alle steder bred enighed om oplysningerne.

For Ilulissat, Oqaatsut, Saqqaq og Qeqertaq gælder det, at der fiskes i de nære områder (i en radius på ca. 20 km fra byen og bygderne, se Lodde-Kort nr. 5 og 7). Fra Ilimanaq fiskes der også efter lodder inden for kommunegrænsen ca. 5 km syd for bygden, dog kun nogle år da der som tidligere nævnt, i disse år er en ringe forekomst af lodder. Af udstyr bruges der ketcher og små not.

I Ilulissat, Oqaatsut, Saqqaq og Qeqertaq bruges lodden også som agn ved hellefiskefiskeri, og der indhandles en mængde friske lodder til dette formål.

### **Qeqertarsuup Kommunia**

Oplysninger om loddefiskeri i Qeqertarsuup Kommunia stammer fra interviewmøder i Qeqertarsuaq og bygden Kangerluk. I Kangerluk var der kun én deltager ved interviewmødet og oplysningerne herfra refererer derfor kun til ham. I Qeqertarsuaq var der bred enighed om oplysningerne.

For Qeqertarsuaq og Kangerluk gælder det, at der hovedsageligt fiskes i nærområdet (ca. i en radius af 20 km fra byen og bygden, se

---

<sup>1</sup> Ved personlig henvendelse til Otto Storch, som er AAPP formand i Aasiaat, bliver det oplyst, at der ikke forekommer lodder ved strandene på Kitsissuarsuit. Otto Storch mener, at det er fordi vandet omkring Kitsissuarsuit er koldere. Kistissuarsuit ligger ude i Diskobugten ca. 20,4 km nord for Aasiaat.

*Ringede forekomst af lodder ved Ilimanaq*



Lodde-Kort nr. 3 og 4), men fra Qeqertarsuaq forekommer der også fiskeri nær Kangerluk. Af udstyr bruges der ketcher og små not.

### **3.2.2 Området nord for Diskobugten**

#### **Uummannap Kommunua**

Generelt om loddefiskeri i Uummannaq området kan man sige, at fiskeriets form har ændret sig efter de hurtige både er taget i brug. I stedet for at tage på loddefiskeri i længere tid samler man nu lodder i nærområdet og kan gøre det på dagture. Dette er grunden til, at der forekommer forholdsvis få trekantmarkeringer for loddefiskeri, i stedet markeres fiskeområderne med linie langs kysten. Dog benytter man fra Ikerasak og Qaarsut også længere væk i områder nord for Uummannaq.

Forarbejdning, i loddens tilfælde tørring, foretages også på steder i nærheden, hvor man let og ofte kan komme til for at vende fiskene, og hvor der ikke er hunde og kun få ræve.

Endvidere kan man sige, at loddefiskeri i Uummannaq-området både er til eget brug, dvs. som spise, hvor de tørres eller fryses ned, eller til hundefoder, også tørret, og til agn ved hellefiskefiskeri.

Der forekommer indhandling af tørrede lodder, men det er i så lille et omfang, at det kun er enkelte fangere/fiskere, som gør dette (Tabel 1. Indhandling af lodder i årene 1987-2001 angivet i tons). Der er også indhandling af friske lodder til agn. Løssalg på brættet er mest almindeligt i loddefiskeri-perioden.

Uddybende information om loddefiskeriets kulturelle, rekreative og økonomiske betydning for folk på de enkelte steder kan læses i den kvalitative analyse af interviewene.

Oplysninger om loddefiskeri i Uummannap Kommunua stammer fra interviewmøder i Uummannaq samt bygderne Ikerasak, Qaarsut, Niaqornat, Ukkusissat, Saattut, Nuugaatsiaq og Illorsuit. Ved interviewmødet i Niaqornat var der kun én deltager og oplysningerne herfra refererer kun til denne person. Der var bred enighed ved møderne de andre steder. Se Lodde-kort nr. 6,7,8 og 9.

For alle stederne gælder det, at der hovedsageligt fiskes i nærområdet (ca. 20-30 km fra byen og bygderne), men folk fra Uummannaq, Ukkusissat og Ikerasak bevæger sig også op til området ved Maarmorilik som er et godt loddefiskeriområde (se Lodde-Kort nr. 9). Fra Ikerasak, som ligger sydligst af de nævnte, er der ca. 70 km i lige linie til Maarmorilik. Af udstyr bruger man ketcher og små not.

#### **Kommuneqarfik Upernavik**

Generelt om loddefiskeri i Upernavikområdet kan man sige, at fiskeriets form har ændret sig efter de hurtige bådes er taget i brug. I stedet for at tage på loddefiskeri i længere tid samler man nu lodder i nærområdet og kan gøre det på dagture. Dette er grunden til, at der forekommer forholdsvis få trekantmarkeringer for loddefiskeri, i stedet markeres fiskeområderne med linie langs kysten.

Forarbejdning, i loddens tilfælde tørring, foretages også på steder i nærheden, hvor man let og ofte kan komme til for at vende fiskene, og hvor der ikke er hunde og kun få ræve.

Endvidere kan man sige, at loddefiskeri i Upernavik-området både er til eget brug, dvs. som spise, hvor de tørres eller fryses ned, eller tørret til hundefoder og også til agn ved hellefiskefiskeri.

Der forekommer indhandling af tørrede lodder, men det er i så lille et omfang, at det kun er enkelte fangere/fiskere, som tager brug af dette (Tabel 1. Indhandling af lodder i årene 1987-2001 angivet i tons). Der er også indhandling af friske lodder til agn. Løssalg på brættet er mest almindeligt i loddefiskeriperioden.

Uddybende information om loddefiskeriets kulturelle, rekreative og økonomiske betydning for folk i området kan læses i den kvalitative analyse af interviewene.

Oplysninger om loddefiskeri i Kommuneqarfik Upernavik er kun indsamlet syd for Upernavik i bygderne Upernavik Kujalleq og Kangersuatsiaq og stammer fra interviewmøder i disse to bygder. I begge bygder var der bred enighed om oplysningerne.

For begge bygder gælder det, at man hovedsageligt fisker lodderne i nærområdet (i en radius af ca. 20-30 km fra bygderne) ved brug af ketcher og små not. Se Lodde-Kort nr. 10.

Tabel 2. Loddefiskeri, antallet af fiskepladser og længden af kyststrækninger med fiskeri fordelt på kommuner

Kommune	Aasiaat	Qasigiannguit	Qeqertarsuaq	Ilulissat	Uummannaq	Upernavik*
<b>Fiskepladser (antal)</b>						
Fiskepladser i alt	10	8	7	9	21	4
Vigtige fiskepladser	10	4	7	8	20	4
Mindre vigtige fiskepladser	0	4	0	1	1	0
<b>Kyststrækninger (km)</b>						
Kyststrækning i kommunen i alt	958	945	844	1487	2348	-
Kyststrækning med fiskeri og/eller gydning i alt	422	768	300	459	529	432
Kyststrækninger med vigtigt fiskeri	358	283	131	445	369	391
Kyststrækninger med mindre vigtigt fiskeri	63	13	0	0	48	8
Kyststrækning med specificeret gydeområde**	0	82	300	453	522	432

\*) Da undersøgelsen kun inkluderer de to sydligste bygder i Kommuneqarfik Upernavik, er kommunens totale kyststrækning ikke angivet.

\*\*) Her er angivet, hvor fiskerne med sikkerhed havde konstateret gydning. Det omfatter strækninger både med fiskeri og uden fiskeri. Angivelsen af gydestrækninger er tilsyneladende sket med noget uensartede kriterier eller vidensniveau og skal fortolkes forsigtigt. Generelt må der forventes at forekomme gydning på alle strækninger med fiskeri i gydeperioden.

### 3.3 Sammenfatning for lodde

Undersøgelsen giver en god oversigt over de vigtige områder for loddefiskeri. Undersøgelsen giver også en god beskrivelse af brugen af lodde, hvor man i nogle områder ud over at fiske til egen fryser og hundefoder også fisker til omgående brug som agn og til indhandling. Se Tabel 2. Loddefiskeri, antallet af fiskepladser og længden af kyststrækninger med fiskeri fordelt på kommuner.

Med hensyn til gydeområder er de områder, som fiskerne og fangerne ved er gydeområder, medtaget, men det er ikke ensbetydende med, at der ikke forekommer gydning på andre kyststrækninger også.

Variationen i antallet af områder, hvor der gydes, er formentlig ikke et udtryk for, at der gydes mere nogle steder end andre, men at der under interviewmøderne var forskel på informanternes måde at besvare spørgsmålene på. I nogle tilfælde er der ikke angivet gydeområde på kyststrækninger, hvor der er angivet fiskeområde. Her kan man gå ud fra, at der på fiskeområdet også forekommer gydning, da fiskene kommer ind til kysten netop for at gyde.

*Lodden er en del af den grønlandske madkultur*

Alle deltagere i denne undersøgelse udtrykker, at lodden er en vigtig spise for mange grønlandere samt en vigtig del af den grønlandske madkultur. Ud over at være en vigtig spise er lodden også vigtig som hundemad og som agn ved hellefiskefiskeri.

Ved sammenligning med H.C. Petersens kort kan man se, at ved Qasigiannguut og Aasiaat fiskes der i disse år nærmere byen end der er angivet i Petersens kort. Udover det er der stor lighed. Årsag til fiskeriet nærmere byerne kan være en anden brug af lodder. Dette vil følges op ved den kommende sommers evalueringsrundrejse.

*[Tom side]*

## 4 Stenbider, Nipisa (*Cyclopterus lumpus*)

### 4.1 Habitat og økologi

*Stenbideren gyder i maj-juni*

Stenbideren forekommer almindeligt i Vestgrønland mod nord til Uummannaq (71°N) (Muus 1999). Hunnen kan nå en længde på 40-50 cm og hannen bliver maksimalt 30 cm. Stenbidere har en kluntet krop, der ikke er beklædt med skæl, men med små benknuder og syv rækker store torne. Bugfinnerne er omdannet til en stor sugeskive. I maj-juni søger de voksne stenbidere til lavvandede kystområder, hvor de gyder på helt lavt vand, og nogle gange kan de blive delvis tørlagt ved lavvande. Hannernes underside er rødlig i gydeperioden. Efter gydningen forlader hunnen området, mens hannen suger sig fast på sten i området og bevogter æggene mod ulke og andre ægrøvere, til de klækkes efter ca. 14 dage. Larverne bliver i overfladelaget i det kystnære område, mens de voksne stenbidere formentlig tilbringer vinteren pelagisk på dybt vand i Davisstrædet (Hansen & Hermann 1953).

*Stigende interesse for stenbiderrogn*

Stenbidere bliver fisket i gydesæsonen, og der er en stigende interesse for ressourcen. Stenbiderrogn, "kaviar", er hovedproduktet. Fiskeriet bliver hovedsageligt udført som lokalt fiskeri fra mindre både. De totale fangster har i de senere år ligget mellem 250 og 600 tons årligt. Det vigtigste fiskeri efter stenbidere foregik i 1996 i kommunerne Maniitsoq, Nuuk og Aasiaat, hvor henholdsvis 56 %, 20 % og 15 % af de totale fangster i Vestgrønland blev fanget (Grønlands Statistik 1997).

### 4.2 Fiskeri, forekomst og gydeområder

Ved interviewmøderne blev deltagerne bedt om, at vise følgende lokaliteter på kortet:

- 1: stedet benyttes hvert år af flere fangere eller fiskere
- 2: stedet "ejes" af en familie
- 3: stedet benyttes nogle år af en eller flere fangere eller fiskere
- 4: stedet er et gydeområde

Tabel 3. Stenbiderrognindhandling i Diskobugten i årene 1987-2001 angivet i tons. Kilde: Grønlands Statistik

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Aasiaat	-	-	-	-	-	23,4	55,0	62,7	70,7	62,4	172,8	347,0	506,6	161,9	139,6
Qasigi- annguit	6,2	1,4	-	-	-	-	2,3	61,0	39,8	37,6	155,7	258,5	155,7	241,5	21,7
Qeqertar- suaq	-	-	-	1,2	39,0	51,0	100,3	107,5	87,3	40,2	35,0	127,3	74,4	110,2	56,8
Ilulissat	-	-	-	-	-	-	-	1,3	0,2	-	-	11,4	36,3	326,6	-
I alt	6,2	1,4	-	1,2	39,0	74,4	157,6	232,5	198,0	140,2	363,5	744,2	773,0	840,2	218,1

Kategori 1 og 2 er sammenflettet, da der i Disko-området meget sjældent forekommer kategori 2. 1 og 2 betegnes derfor som "vigtige områder", og alt i denne kategori er markeret med rød farve i kortene.

Kategori 3 betegnes som "mindre vigtige områder" og er markeret med blå farve i kortene, og kategori 4 er betegnet som gydeområder og er markeret med gult i kortene.

Bestemte steder, som er vigtige fiskepladser, er markeret med en trekant, og fiske- og gydeområder er markeret med linie langs kysten.

#### 4.2.1 Diskobugten

Generelt om stenbiderfiskeriet i Disko-området gælder, at det er afhængigt af, om der er indhandlingsmulighed for fiskerne. Der er stort set ikke tradition for at spise hverken rogn eller selve fisken, så det er meget sparsomt med fiskeri efter stenbidere til eget brug i området. Stenbiderrogn er i år (2002) blevet indhandlet til Nuka A/S fabrikker i bygderne Kangerluk og Akunnaaq. Om fabrikkerne de enkelte steder modtager stenbiderrogn er afhængig af markedet, og hele handelen er derfor ikke kontinuerlig. For de byer og bygder, hvor indhandling af stenbiderrogn er en mulighed, har dette fiskeri stor økonomisk betydning for fiskerne. En stor del af deres indkomst under indhandlingsperioden kommer fra indhandling af stenbiderrogn. I Aasiaat, Qasigiannnguit og Qeqertarsuaq kommuner har fiskeriet større betydning. I Ilulissat Kommunitat er der i øjeblikket intet kommercielt stenbiderfiskeri. Se Tabel 1. Stenbiderrognindhandling i Diskobugten i årene 1987-2001 angivet i tons.

De fleste steder, hvorfra der fiskes stenbidere, kritiserer man Nuka A/S for ikke at have indhandlingsmuligheder nok (Aasiaat, Akunnaaq, Kitsissuarsuit, Ikamiut, Qeqertarsuaq)

Der fiskes på steder, som kan nås indenfor dagture. Fiskepladser markeret med firkant er pladser, der anses for at være gode områder. Røde firkanter er steder, som bruges hvert år, og blå firkanter er steder, som bruges nogle år. Endvidere er gydeområder markeret med gul linie langs kysten. Se Stenbider-Kort nr. 1,2,3,4 og 5.

Uddybende information om stenbiderfiskeriets kulturelle og økonomiske betydning for folk i området kan læses i den kvalitative analyse af interviewene.

#### Aasiaat Kommunitat

Oplysningerne om stenbiderfiskeri i Aasiaat Kommunitat stammer fra interviewmøder i Aasiaat samt bygderne Kitsissuarsuit og Akunnaaq, og der var blandt mødedeltagerne bred enighed om oplysningerne.

Stenbiderfiskeriet fra Aasiaat, Akunnaaq og Kitsissuarsuit foregår hovedsageligt ved øerne Kitsissuarsuit og Kitsissuarsunnguit nord for Aasiaat og på øer og langs kysten i nærmere områder (i en radius på ca. 30km fra byen Aasiaat, se Stenbider-Kort nr. 1 og 2.).

*Fiskeri afhængigt af indhandlingsmuligheder*

Af udstyr bruges der garn.

### **Qasigiannguut Kommunitat**

Oplysninger om stenbiderfiskeri i Qasigiannguut Kommunitat stammer fra interviewmøder i Qasigiannguut, Aasiaat samt bygderne Akunnaaq, Ikamiut, Ilimanaq og Kitsissuarsuit. De to sidstnævnte bygder har dog kun sekundære oplysninger om stenbiderfiskeriet i Qasigiannguut Kommunitat. I Ilimanaq er der ikke er noget kommercielt stenbiderfiskeri, og der er kun angivet gydeområder, hvor man fra Kitsissuarsuit har angivet nogle mindre vigtige fiskeområder i Qasigiannguut Kommunitat.

I Qasigiannguut Kommunitat foregår stenbiderfiskeriet hovedsageligt ved øerne Kitsissuarsunnguit og ved øerne og langs kystlinien i Sydostbugten. Fra Qasigiannguut er der nævnt det sydøstlige hjørne af Sydostbugten (15-30 km fra byen, se Stenbider-Kort nr. 1 og 2) som mindre vigtigt fiskeområde. Af udstyr bruges der garn.

### **Ilulissat Kommunitat**

Oplysninger om stenbiderfiskeri i Ilulissat Kommunitat stammer fra interviewmøder i Ilulissat samt bygderne Ilimanaq, Oqaatsut, Saqqaq og Qeqertaq. Her kan det nævnes, at der i Ilulissat Saqqaq og Qeqertaq i øjeblikket ikke fiskes kommercielt efter stenbidere, og at der i Ilulissat, Ilimanaq og Oqaatsut heller ikke fiskes efter stenbidere i større omfang, og der er derfor kun angivet enkelte pladser markeret med firkant samt kendte gydeområder. I Ilulissat og Ilimanaq var der hvert sted én fisker, som nævnte, at de tager stenbidere med hjem til eget brug, hvis de fanger nogen. Ellers oplyste man, at der ikke er tradition for at spise stenbidere i dette område. Se Stenbider-Kort nr. 5.

### **Qeqertarsuup Kommunia**

Oplysninger om stenbiderfiskeriet i Qeqertarsuup Kommunia stammer fra interviewmøder i Qeqertarsuaq samt bygderne Kangerluk og Kitsissuarsuit. Sidstnævnte bygds interviewmøde bidrager dog kun med oplysninger om mindre vigtigt område ved øen Imerissoq. I Kangerluk var der kun én mødedeltager, hvorfor oplysningerne herfra kun kan refereres til denne. Ved mødet i Qeqertarsuaq var der bred enighed om oplysningerne.

Fiskerne fra Qeqertarsuaq betegner øen Imerissoq ved øerne Kitsissut (ca. 30 km syd for byen, se Stenbider-Kort nr. 1 og 3) som et vigtigt stenbiderfiskeriområde sammen med hele kyststrækningen rundt om sydvestspidsen af Qeqertarsuaq (Diskøen) samt områder nær Kangerluk (i en radius på ca. 20 km fra bygden, se Stenbider-Kort nr. 3 og 4), som også den ene mødedeltager i Kangerluk betegner som vigtigt område. Af udstyr bruges der garn.

## **4.2.2 Området nord for Diskobugten**

### **Uummannap Kommunia**

I Uummannap området foregår der intet kommercielt fiskeri efter stenbidere. Dog oplyser mødedeltageren i Niaqornat, at han selv fanger enkelte stenbidere med fiskehage til eget brug. I Saattut oplyste man mig, at man ved tilfældig fangst havde registreret et sted, hvor der forekom stenbidere. Disse områder er markeret med blå firkanter.

Ellers oplystes der, at der i dette område ikke er tradition for at spise stenbidere, og at man derfor ikke fanger dem. Se Stenbider-Kort nr. 6 og 7)

### Kommuneqarfik Upernavik

I området syd for Upernavik foregår der intet kommercielt fiskeri efter stenbidere. Dog oplyste man mig i Upernavik Kujalleq, at der forekommer stenbidere i området ved øen Maniitsoq. Informanterne efterspurgte en indhandlingsmulighed. Man oplyste mig også, at der ikke er tradition for at spise stenbidere i området. Se Stenbider-Kort nr. 10.

## 4.3 Sammenfatning for stenbider

*Stenbiderfiskeri har stor økonomisk betydning for de lokale*

Undersøgelsen giver en god oversigt over de vigtige områder for stenbiderfiskeri. Det er dog kun i den sydlige del af Diskobugten, at stenbiderfiskeri har videre betydning. I Ilulissat-, Uummannaq- og Upernavik-områderne gives der udtryk for, at man gerne vil lære at fiske efter stenbider, da det vil være en god ekstraindkomst. Se Tabel 4: Stenbiderfiskeri. Antallet af fiskepladser og længden af kyststrækninger med fiskeri fordelt på kommuner.

*Ikke en udpræget spise fisk i området*

Stenbiderfiskeriet har i Aasiaat, Qasigiannguit og Qeqertarsuaq kommuner stor betydning for fangernes økonomi og udgør en stor del af deres indkomst i sommermånederne.

Tabel 4. Stenbiderfiskeri. Antallet af fiskepladser og længden af kyststrækninger med fiskeri fordelt på kommuner

Kommune	Aasiaat	Qasigiannguit	Qeqertarsuaq	Ilulissat	Uummannaq	Upernavik*
<b>Fiskepladser (antal)</b>						
Fiskepladser i alt	5	8	10	2	3	0
Vigtige fiskepladser	5	8	6	0	0	0
Mindre vigtige fiskepladser	0	0	4	2	3	0
<b>Kyststrækninger (længde i km)</b>						
Kyststrækning i kommunen i alt	958	945	844	1487	2348	-
Samlet kyststrækning med fiskeri og/eller gydning	219	751	586	182	22	15
Kyststrækninger med vigtigt fiskeri	209	511	253	0	0	0
Kyststrækninger med mindre vigtigt fiskeri	9	8	42	0	22	15
Kyststrækning med specificeret gydeområde**	0	57	313	182	0	15

\*) Da undersøgelsen kun inkluderer de to sydligste bygder i Kommuneqarfik Upernavik, er kommunens totale kyststrækning ikke angivet.

\*\*) Her er angivet, hvor fiskerne med sikkerhed havde konstateret gydning. Det omfatter strækninger både med fiskeri og uden fiskeri. Angivelsen af gydestrækninger er tilsyneladende sket med noget uensartede kriterier eller vidensniveau og skal fortolkes forsigtigt. Generelt må der forventes at forekomme gydning på alle strækninger med fiskeri i gydeperioden.



Stenbiderfiskeri har i hele området ikke nogen større kulturel betydning, der er generelt ikke tradition for at spise stenbider på samme måde, som der er længere sydpå. Der er enkelte, som spiser stenbider, hvis de ved tilfælde skulle fange nogle, og enkelte, der giver udtryk for, at de gerne vil lære at spise fisken, da de har hørt, at det er en god spise.

Stenbiderfiskere giver udtryk for, at det ikke er nogen god form for fangst, da man smider kroppene væk efter kun at have taget rognen, og dette er ikke god fangstskik.

Ved sammenligning med H.C. Petersens kort kan man se, at der i Petersens kort er angivet to stenbidergydesteder i Diskobugten. Begge steder er også angivet i vores kort. (øerne Angissat, SVAA02, SVQA05, SVQA06 og SVQA07, og lige nord for Qasigiannuguit, SGQA02, Stenbider-Kort nr. 1 og 2). I vores kort er Angissat angivet som et vigtigt fiskeområde og området nord for Qasigiannuguit er angivet som gydeområde.

*[Tom side]*

## 5 Fjeldørred, Eqaluk (*Salvelinus alpinus*)

### 5.1 Habitat og økologi

*To typer af ørreder, rapporten omhandler vandreørreden*

Fjeldørred er den almindeligste ferskvandsfisk i Grønland og forekommer almindeligt i hele Grønland. Der er to typer af ørreder: standørreder, der tilbringer hele livet i ferskvand, og vandreørreder, der gyder og overvintrer i elve eller søer og tilbringer sommeren i havet (Muus 1990). Ørreder bliver ofte kaldt laks, men rigtige laks (*Salmo salar*), "skællaks", gyder kun et sted i Grønland nemlig ved Kapisillit inderst i Nuup Kangerlua/Godthåbs Fjord. Denne undersøgelse behandler vandreørreder. De voksne ørreder foretager en årlig fødevandring til fjordene og de kystnære havområder, hvor de opholder sig 2-4 sommer måneder. I havet kan ørreden kendes på små røde og gulbrune pletter på de blanke sider mens den i gydedragten har kraftig orangerød bug og hvide forkanter på bryst og bugfinner. Ørreden kan kendes fra laks bl.a. på de meget små skæl.

De unge ørreder lever hele året i elvene og vokser langsomt og kun i vækstsæsonen juni-november, hvor temperaturen i elvene er over 1-2° C. De lever hovedsageligt af insektlarver (dansemyg, vårflue og kvægmyg) og små krebsdyr. Den første vandring til havet foregår, når ørrederne er blevet 12-15 cm lange. Denne længde får de syd for Diskobugten i 3-4 års alderen, mens det længere mod nord tager 5-6 år, før de når den samme længde og begynder på de årlige fødevandringer til havet (Riget og Bøcher 1999). De unge ørreder, der ikke er startet på fødevandringerne endnu, fouragerer typisk i deltaet ved elvens munding. Før vandringen ud i saltvand "smoltificerer" fiskene, dvs. der sker fysiologiske og morfologiske ændringer som forberedelse til at leve i saltvand.

*Ørredens røde kød stammer fra krebsdyr i føden*

Hovedparten af fiskenes vækst sker under sommeropholdet i havet, hvor de lever af loddeyngel, små ulke, tangspræl, yngel af uvak (*Cadus ogac*) (på dansk også kaldet fjordtorsk) og torsk samt krebsdyr som tanglopper, mysider og lyskrebs. Ørredernes kød får sin røde farve fra krebsdyr i føden, og kødet bliver derfor særligt rødt, hvis der er mange krebsdyr i føden. Ørrederne bliver typisk 40-60 cm lange og vejer 1,5-3,0 kg, når de er 6-13 år gamle. Enkelte bliver op til 24 år gamle og når en længde på 70-90 cm og en vægt på 5-10 kg. Ørrederne bliver væsentligt større end elvenes standørreder, der sjældent bliver over 20 cm lange. Standørreder i store søer kan dog også blive store. Når vandreørrederne er i havet, bliver de typisk inden for 10-25 kms afstand fra deres opgangselv og fanges meget sjældent mere end 50 km fra denne (Nielsen 1961). I august måned vandrer de første ørreder tilbage i elvene til gydepladser og overvintringssteder. Det er de største ørreder, der normalt vandrer op først. De gyder på steder med grus og småsten. Under opgangen i elvene kan ørreden ikke passere høje forhindringer, og en del elve med selv små vandfald har derfor ikke vandreørreder. Nogle elve med ørreder bliver passet, så der bliver "ryddet op", hvis den kraftige forårsafstrømning flytter

rundt på store sten, så der bliver forhindringer, som ørreden ikke kan passere. I forbindelse med kørsel i elvlejer med store køretøjer og anlæg af veje mm. skal man være opmærksom på, at der ikke bliver skabt forhindringer, som ørrederne ikke kan passere.

*Ørredens æg overvintrer mellem sten*

I modsætning til laks dør ørreder ikke, når de har gydt første gang. Ørreden kan gyde adskillige år. Æggene overvintrer mellem stenene, til de klækker om foråret. Der er et lokalt fiskeri efter ørreder, og hovedparten konsumeres lokalt. Fordi ørreden vokser langsomt, er det begrænset, hvor mange der kan fiskes, før bestanden bliver påvirket. Arten har også betydning som føde for havørn, toppet skallesluger, rødstrubet lom og islom.

I forbindelse med en marin olieforurening viser studier af tilsvarende vandrende ørredarter i Alaska at vækst og formentlig også overlevelse bliver påvirket hvis der er olieforurening i de kystnære fødesøgningsområder (Mosbech 2002). Ørreder er dog mindre følsomme for marin olieforurening end lodde og stenbider, der har æg og larver i det kystnære område.

## 5.2 Fiskeri, forekomst og gydeområder

Ved interviewmøderne blev deltagerne bedt om, at vise følgende lokaliteter på kortet:

- 1: stedet benyttes hvert år af flere fangere
- 2: stedet "ejes" af en familie
- 3: stedet benyttes nogle år af en eller flere fangere
- 4: stedet er et gydeområde

Kategori 1 og 2 er sammenflettet, da der i Disko-området meget sjældent forekommer kategori 2. 1 og 2 betegnes derfor som "vigtige områder", og alt i denne kategori er markeret med rød farve i kortene. Kategori 3 betegnes som "mindre vigtige områder" og er markeret med blå farve i kortene, og kategori 4 er betegnet som gydeområder og er markeret med gult i kortene. Bestemte steder, som er vigtige fiskepladser, er markeret med en cirkel (bolle), fiskeområder og garnsætningsområder er markeret med linie langs kysten.

### 5.2.1 Diskobugten

Generelt om ørredfiskeri i Diskobugten kan man sige, at fiskeriet har mere kulturel og rekreativ betydning end det har økonomisk betydning. Mange bruger ørredfangst til at tage væk fra byen eller bygden og campere sammen med familie og venner, evt. i forbindelse med rensdyrjagt. Der fiskes ørreder til eget brug og til at dele ud til familie, og ørrederne forarbejdes ved rygning i rygeovne på stedet eller tørres. Der er dog også nogle, som har garn i nærheden af byen eller bygden, hvilket er tæt nok på til, at man kan tage ud og røgte dem et par gange i døgnet.

Det er forskelligt, hvor stor betydning ørredfiskeriet har for de enkelte fangere og fiskere, men generelt kan man sige, at der sættes stor pris på ørred som spise, og stort set alle sørger for at få fyldt fryseren

*Ørredfiskeri har stor kulturel og rekreativ betydning*

godt op med enten rå, røgede eller tørrede ørreder. Se Fjeldørred-Kort nr. 1, 2, 3, 4, 5 og 6.

Der sælges enkelte rå, røgede eller tørrede ørreder på brættet og til restaurationer, og selvom det ikke giver den store indtægt, er det en ekstra indkomst, som mange fiskere og fangere ikke vil eller kan undvære.

Uddybende information om ørredens kulturelle, rekreative og økonomiske betydning for folk i området kan læses i den kvalitative analyse af interviewene.

### **Aasiaat Kommunitat**

Oplysninger om ørredfiskeri i Aasiaat Kommunitat stammer fra interviewmødet i Aasiaat. Der var bred enighed om oplysningerne ved interviewmødet.

Ørredfiskeri fra Aasiaat foregår hovedsageligt i området syd for Aasiaat (se Fjeldørred-Kort nr. 1). Mødedeltagerne betegner ørredfiskeri som en sekundær beskæftigelse, derfor er der kun markeret mindre vigtige områder på kortet. Dog oplyser Otto Storch, at der fiskes efter ørreder i større grad i fjordsystemet Nassuttooq i Kangaatsiap Kommunia, hvor man også tager på rensdyrjagt.

Af udstyr bruges garn.

### **Qasigiannguit Kommunitat**

Oplysninger om ørredfiskeri i Qasigiannguit Kommunitat stammer fra interviewmøderne i Qasigiannguit samt bygderne Akunnaaq og Ikamiut. Der var bred enighed om alle oplysninger ved alle interviewmøder.

Ørredfiskeriet i Qasigiannguit foregår hovedsageligt ved elve og søer i Sydostbugten, men der er også markeret enkelte steder nord for Qasigiannguit (se Fjeldørred-Kort nr. 2).

Af udstyr bruges der garn.

### **Ilulissat Kommunitat**

Oplysninger om ørredfiskeri i Ilulissat Kommunitat stammer fra Ilulissat og Qasigiannguit samt bygderne Ikamiut, Ilimanaq, Oqaatsut, Saqqaq og Qeqertaq. Der var bred enighed om oplysningerne ved alle interviewmøder.

Syd for Isfjorden, ved Ilimanaq, er der et forholdsvis stort ørredfiskeri inde i fjordsystemet bag isfjorden. For at komme dertil må man vandre over land fra vestsiden, og fiskerne og fangerne i Ilimanaq betegner ørredfiskeriet som værende af mere kulturel og rekreativ art, hvor man som familie tager på udflugt til stedet. Der er også enkelte ørredfiskepladser på vestkysten, syd for Isfjorden. Områderne bruges af folk fra Ilimanaq, Qasigiannguit og Ilulissat (se Fjeldørred-Kort nr. 5).

Nord for isfjorden nævnes øen Appat som værende et godt ørredfangststed, og desuden nævnes andre elve og fjorde i området, alle steder er markeret med en bolle (se Fjeldørred-Kort nr. 5 og 7).

Af udstyr bruges der garn og i nogle tilfælde stang.

### **Qeqertarsuup Kommunia**

Oplysninger om ørredfiskeri i Qeqertarsuup Kommunia stammer fra interviewmøder i Qeqertarsuaq og Ilulissat samt bygderne Oqaatsut, Saqqaq, Qeqertaq, Kitsissuarsuit og Kangerluk. I Kangerluk var der kun een mødedeltager, oplysningerne herfra refererer derfor kun til ham. De øvrige steder var der bred enighed om oplysningerne.

Ørredfiskeriet på Qeqertarsuaq foregår ved elve og i fjorde jævnt fordelt på det meste af Diskoøens kyst, dog fra Kangerluk mest i bygdens fjordsystem, hvor man også fra Kitsissuarsuit tager på ørredfangst. På østsiden af Diskoøen, ved bugten Aqajarua, findes et ørredfangstområde, som også bruges af folk fra Ilulissat Kommuniat. Området betegnes, som et godt og meget vigtigt ørredfangststed, hvor deltagerne mener, at ørrederne også gyder (se Fjeldørred-Kort nr. 3, 4 og 6).

Af udstyr bruges garn og i nogle tilfælde stang.

### **5.2.2 Området nord for Diskobugten**

#### **Uummannaq Kommunia**

På samme måde som i Diskobugten kan man generelt om ørredfiskeri i Uummannaq distrikt sige, at fiskeriet har mere rekreativ betydning, end det har økonomisk betydning. Mange bruger ørredfangst til at tage væk fra byen eller bygden og campere sammen med familie og venner, evt. i forbindelse med anden jagt. Der fiskes ørreder til eget brug og til at dele ud til familie, og ørrederne forarbejdes ved rygning i rygeovne på stedet eller tørres. Der er dog også nogle, som har garn i nærheden af byen eller bygden, hvilket er tæt nok på til, at man kan tage ud og røgte dem et par gange i døgnet. Dog oplyste man i Nuugaatsiaq, at der i de seneste år ikke har været ørredfiskeri så hyppigt, som man kunne ønske, da ørredelven nær bygden foreløbigt er fredet, og der er for langt til andre åbne ørredelve. Baggrunden for fredningen af elvene er en formodet nedgang i ørredbestanden i de pågældende elve.

Det er forskelligt, hvor stor betydning ørredfiskeriet har for de enkelte fangere og fiskere, men generelt kan man sige, at der sættes stor pris på ørred som spise, og stort set alle sørger for at få fyldt fryseren godt op med enten rå, røgede eller tørrede ørreder.

Der sælges enkelte rå, røgede eller tørrede ørreder på brættet og til restaurationer, og selvom det ikke giver den store indtægt, er det en ekstra indkomst, som mange fiskere og fangere ikke vil eller kan undvære.

Uddybende information om ørredens kulturelle, rekreative og økonomiske betydning for folk de enkelte steder kan læses i den kvalitative analyse af interviewene.

Oplysninger om ørredfiskeriet i Uummannaq Kommune stammer fra interviewmøder i Uummannaq samt bygderne Ikerasak, Qaarsut, Niaqornat, Ukkusissat, Saattut, Illorsuit, Nuugaatsiaq, Kangersuat-

siaq (Kommuneqarfik Upernavik) og Saqqaq (Ilulissat Kommunitat). I Niaqornat var der kun een mødedeltager, og oplysningerne derfra refererer derfor kun til denne. Der var ved de øvrige møder bred enighed om oplysningerne.

I den sydlige del af Uummannaq fjorden benytter man områder på Nuussuaq og ved Ikerasak. Længere nordpå benytter man hovedsageligt områder på Sigguup Nunaa, men også elve og fjorde i den øvrige del af Uummannaq fjord benyttes (se Fjeldørred-Kort nr. 6,7,8 og 9). Da der i Uummannaq Kommunia er indført fredning af ørredelva i en femårig periode, er nogle af de vigtige ørredfangstområder på Sigguup Nunaa, Umiivik og Kangiusaq af nogle deltagere dog markeret som mindre vigtige områder (se Fjeldørred-Kort nr 8). De bruges ikke i disse år, men har stor betydning for ørredfiskeriet i området, når de er åbne. Stederne er fredet fra 1998 til og med 2002 (oplysninger fra Uummannaq Kommunia).

Af udstyr bruges garn og i nogle tilfælde stang.

### **Kommuneqarfik Upernavik**

På samme måde som i Diskobugten og i Uummannaq distrikt kan man generelt om ørredfiskeri i bygderne syd for Upernavik sige, at fiskeriet har mere rekreativ betydning, end det har økonomisk betydning. Mange bruger ørredfangst til at tage væk fra byen eller bygden og campere sammen med familie og venner, evt. i forbindelse med anden jagt. Der samles ørreder til eget brug og til at dele ud til familie, og ørrederne forarbejdes ved rygning i rygeovne på stedet eller tørres. Der er dog også nogle, som har garn i nærheden af byen eller bygden, hvilket er tæt nok på til, at man kan tage ud og røgte dem et par gange i døgnet.

Det er forskelligt, hvor stor betydning ørredfiskeriet har for de enkelte fangere og fiskere, men generelt kan man sige, at der sættes stor pris på ørred som spise, og stort set alle sørger for, at få fyldt fryseren godt op med enten rå, røgede eller tørrede ørreder.

Der sælges enkelte rå, røgede eller tørrede ørreder på brættet og til restaurationer, og selvom det ikke giver den store indtægt, er det en ekstra indkomst, som mange fiskere og fangere ikke vil eller kan undvære.

Uddybende information om ørredens kulturelle, rekreative og økonomiske betydning for folk i området kan læses i den kvalitative analyse af interviewene.

Syd for Upernavik er der en del ørredfangstområder på Sigguup Nunaa, hvor også folk fra Illorsuit i Uummannaq Kommunia tager på ørredfangst. Ellers er ørredfangststederne fordelt langs kysten mod Upernavik. Se Fjeldørred- Kort nr. 8 og 10.

Af udstyr bruges garn og i nogle tilfælde stang.

Tabel 5. Ørredfiskeri. Antallet af fiskepladser og gydeelve samt længden af kyststrækninger med garnsætning fordelt på kommuner

Kommune	Aasiaat	Qasigiannguit	Qeqertarsuaq	Ilulissat	Uummanaq	Upernavik*
<b>Fiskepladser og gydeelve (antal)</b>						
Fiskepladser i alt	2	8	26	21	17	17
Vigtige fiskepladser i alt	0	4	24	21	11	11
Heraf vigtige fiskepladser ved elvmunding (antal rapporterede gydeelve** i parentes)	0	2 (1)	23 (16)	17(9)	10 (5)	7 (4)
Mindre Vigtige fiskepladser i alt	2	4	2	0	6	6
Mindre vigtige fiskepladser ved elvmunding (antal rapporterede gydeelve** i parentes)	0	2	2	0	3 (1)	3 (1)
Rapporteret gydeelv** uden fiskeplads ved munding	0	1	0	0	0	0
<b>Garnsætningsområder (længde af kyststrækning i km)</b>						
Kyststrækning i kommunen i alt	958	945	844	1487	2348	-
Garnsætningsområder i km i alt	0	35	204	333	196	67
Vigtigt garnsætningsområde, kyststrækning (antal strækninger i parentes)	0	15 (1)	174 (6)	333 (10)	105 (9)	62 (3)
Mindre vigtigt garnsætningsområde, kyststrækning (antal strækninger i parentes)	0	20 (1)	30 (3)	0	91 (6)	5 (1)

\*) Da undersøgelsen kun inkluderer de to sydligste bygder i Kommuneqarfik Upernavik, er kommunens totale kyststrækning ikke angivet.

\*\* ) Her er angivet, hvor fiskerne med sikkerhed havde konstateret opgang af vandrerørreder i elven. Da fiskeriet foregår med garn langs kysten, har fiskerne ikke altid viden om, hvilke elve ørrederne kommer fra. Angivelsen af gydeelve er derfor en minimumsangivelse og skal fortolkes forsigtigt. Mærkningsforsøg i Vestgrønland viser, at for de fleste gydeelve opholder de fleste ørreder i havet sig mindre end 15 km fra munden (Nielsen 1961).

Oplysninger om ørredfiskeri i Kommuneqarfik Upernavik stammer fra interviewmøder i Upernavik samt bygderne Kangersuatsiaq, Upernavik Kujalleq og Illorsuit (Uummannap Kommunua). Der var bred enighed om oplysningerne ved møderne.

### 5.3 Sammenfatning for ørreder

*Ørreden anses som en delikatesse*

Undersøgelsen giver en god oversigt over ørredsteder i området samt en god fornemmelse af ørredens vigtighed for lokalbefolkningen. Se Tabel 5. Ørredfiskeri: Antallet af fiskepladser og gydeelve samt længden af kyststrækninger med garnsætning fordelt på kommuner.

Ørredfangsten har stor betydning for befolkningen, ikke kun fangerne og fiskerne. Ørreder anses som en delikatesse og er uundværlig for mange familier. De fleste tager selv på ørredfangst og bruger samtidig opholdet som rekreation, men man kan også købe ørreder på brættet i de enkelte byer eller få ørreder af venner og familie. Alle i denne undersøgelse udviser stor glæde over at gå på ørredfangst og



betegner ørreder som en vigtig del af den grønlandske madkultur. Der er i øjeblikket intet kommercielt ørredfiskeri i dette område.

Ved sammenligning med H.C. Petersens kort kan man se, at der for ørredelvers vedkommende er der stor lighed mellem de to undersøgelser. Der er angivet flere elve i vores kort (i alt 91) men alle ørredelver, på nær fire (ud af 43), som er angivet i Petersens kort er også angivet i vores kort. De fire ørredelver som ikke er angivet i vores kort ligger alle nær andre ørredelver som er angivet ved begge undersøgelser og jeg formoder derfor at forskellen ikke skyldes fejlangivelser. Garnsætningsområder i Ilulissat kommune angivet i Petersens kort er også angivet i vores kort. To af de fire ørredelver som ikke er angivet i vores kort ligger i Uummannaq kommune. Den ene, ved Ikerasak, er under en lukkeordning hvor elven er lukket i en femårig periode på skift med ørredelver længere nordpå på vestsiden af Sigguup Nunaa. Om denne lukkeordning har haft indvirkning på brugen af ørredelven eller om elven er opfisket vil vi undersøge nærmere ved evalueringsskeden den kommende sommer. Den anden elv ligger på sydsiden af Sigguup Nunaa. De to andre ørredelver som ikke er angivet i vores kort ligger i Upernavik kommune i fjordene Sullua ved Upernavik Kujalleq og Eqalugaarsuit Sulluat nord for Kangersuatsiaq. Ingen af de elve er i øjeblikket under lukkeordninger og årsager til forskelle i angivelserne i Petersens kort og vores kort vil blive fulgt op under evalueringsskeden i den kommende sommer.

*[Tom side]*

## 6 Kvalitativ analyse af interviewundersøgelsen

*Interviewmøder hvert sted*

For at kunne kortlægge den menneskelige udnyttelse af de levende ressourcer i området fra Aasiaat til Kangersuatsiaq bedst muligt, har det været nødvendigt ikke kun at få udfyldt spørgeskemaet, men også at udføre et interviewmøde hvert sted. Ved at lade lokalbefolkningen tale, bliver deres forhold bedre afspejlet end ved en undersøgelse baseret udelukkende på et spørgeskema. Brugen af det kvalitative interview med det sproglige aspekt, interaktion mellem interviewer og interviewpersoner og den proces, dette er, giver undersøgelsen en bedre fundering og en større spændvidde i den samfundsvidenskabelige sammenhæng (Kvale 1994). Her er der fokuseret på socioøkonomiske aspekter af udnyttelsen af de levende ressourcer, der tales om. En socioøkonomi, der gerne skulle være lige så bæredygtig som selve udnyttelsen af de levende ressourcer (Sejersen 2002).

De to dele, som denne undersøgelses etnografiske del bygger på, er altså: besvarelserne af spørgeskemaet og den egentlige interviewdel. Besvarelserne af spørgeskemaet er i sig selv kvantitative, der er svaret på de samme spørgsmål hvert sted, og det hele kan sættes op systematisk i tabeller og grafer osv. Interviewdelen udspringer af spørgeskemaundersøgelsen. Den er udført sideløbende med, at spørgeskemaerne udfyldtes, og der tales ud over, hvad der er mulighed for at besvare i spørgeskemaet. Dels fordi der i spørgeskemaets udformning ikke er plads til at gå i dybden med svarene og dels fordi spørgeskemaet mangler essentielle spørgsmål i forbindelse med at belyse forholdene i den enkelte bygd eller by. Begge dele skulle gerne supplere hinanden for at give det mest dækkende resultat. For at kunne gøre det, er interviewmøderne blevet optaget på minidisc, hvorved der kan udføres en mere dybdegående analyse af hvert enkelt interviewmøde sideløbende med det udfyldte spørgeskema.

### 6.1 Interviewenes forløb

*Een til seks deltagere ved møderne*

Interviewene blev udført som interviewmøder, som blev holdt i hver bygd og by fra Aasiaat i syd til Kangersuatsiaq i nord, begge steder inklusive. Deltagerantallet varierede fra een til seks personer, og møderne varede fra ½ time til 1 time og et kvarter.

Det var ikke svært at få fat i informanter, som skulle deltage ved interviewmøderne. Alle i KNAPP's lokalafdelinger var meget hjælpsomme. Ved størstedelen af møderne var det medlemmer af KNAPP's lokalafdelinger, som var til stede, og dette gav interviewmøderne et præg af officielt møde.

Spørgeskemaet var det samme som ved den tidligere undersøgelse. Her havde man sendt skemaet ud til besvarelse inden rundrejsens start. Ved denne undersøgelse blev dette ikke gjort, og derfor blev skemaet udfyldt under møderne. Ved møderne præsenteredes un-

dersøgelsens formål, og kortene, hvorpå oplysningerne skulle markeres og tegnes ind, vist. Desuden blev der bedt om at få lov til at lydoptage mødet. De fleste gange spurgte jeg (Sara), om deltagerne selv ville tegne markeringerne på kortene, eller om jeg skulle gøre dette. Det endte 21 ud af 22 gange med, at jeg tegnede.

*Oplysningerne blev markeret i kortene*

Ved hvert møde startede vi med at markere alle ørredsteder på kortene, hvorefter spørgsmålene fra spørgeskemaet blev besvaret. Derefter kom markeringen af lodde-områder og spørgsmål til dette og til sidst stenbider-områderne og spørgsmålene til dette. Til sidst kom det mere upræcise spørgsmål om andre vigtige fangst- og fiskeriområder og spørgsmålets karakter gjorde, at dette blev behandlet forskelligt til møderne. Dog bad jeg alle om, at markere hvor og på hvilken tid af året de nævnte fangst dyr jages eller fiskes.



Mødedeltagerne i Ikamiut udfylder skemaer

Ved alle møder oplyste jeg, at hvis der var uenigheder omkring oplysningerne, ville alles svar blive registreret, og at der kun blev udfyldt et skema ikke betød, at man var nødt til at være enige om, hvad man oplyste.

*Møderne optaget på minidisc*

Jeg har minidiscoptagelser af alle interviewmøderne undtagen mødet i Qasigiannuit (grundet tekniske problemer), og jeg har mulighed for at lytte møderne igennem på ny. Dette er en stor hjælp i forbindelse med udarbejdelsen af rapporten.

Med hensyn til registrering af deltagerne var der et skema, som skulle udfyldes af hver deltager med oplysninger om bl.a. adresse og erhverv. Spørgeskemaets udformning gjorde, at der opstod mange misforståelser i forbindelse med at udfylde det. Dog udfyldte alle helt eller delvist skemaet, og oplysninger som deltagernes alder, erhverv og hvad de på det tidspunkt beskæftigede sig med, er indsamlet. Alle steder på nær ét, hvor jeg glemte at spørge, fik jeg lov til at tage billede af deltagerne.

## 6.2 Spørgeskemaet og problemer omkring dette

### Kritikpunkter i forbindelse med spørgeskemaet

Spørgeskemaet er udarbejdet i forbindelse med undersøgelsen syd for Aasiaat, som blev udført i år 2000. Spørgeskemaet fungerede udmærket ved den undersøgelse. Ved den nuværende undersøgelse er der nogle kritikpunkter, som jeg vil komme nærmere ind på i det følgende. Disse kritikpunkter tager jeg med, fordi de har rejst nogle spørgsmålstejn ved hvert interview på den måde, at der opstod tvivl om, *hvordan* spørgsmålene skulle besvares. Baggrunden for disse kritikpunkter kan være, at spørgeskemaet ikke er tilpasset rundrejseområdet, fordi der gerne skulle være et sammenligningsgrundlag mellem de to undersøgelser. Se bilag 1, Spørgeskema til interviewundersøgelse Fiskeriressourcer på det lave vand – lodde, stenbider, ørred og vigtige fangst- og fiskeriområder.

I spørgeskemaet stilles der spørgsmålet "Hvad bruges fangsten til" og under det, "Hvis salg, hvor meget sælges der" og "Bidrag til husholdning". For så vidt er disse spørgsmål gode nok, men der er ikke mulighed for at deltagerne kan svare noget andet end de hhv. "1/3, 1/2 og 3/4" og "lidt, noget eller meget". Det har givet problemer ved hvert interview i form af, at der ikke *kan* svares på spørgsmålet i den form, det er opstillet. Hvis der er mulighed for indhandling, fisker eller samler man det mere. Ifølge deltagerne kan man ikke sige, at der sælges en bestemt andel af fangsten, når den samlede fangst, der kan sælges, alene bestemmes af, hvorvidt der er indhandlingsmulighed, og hvor meget, der kan indhandles det enkelte år. Omdrejningspunktet for fiskerne og fangerne er altså indhandlingsmuligheder og disse bestemmes dels af Hjemmestyret, dels af Nuka A/S, Royal Greenland og evt. andre selskaber.

### Deltagerne forklarede gerne

For dog at besvare spørgsmålene har deltagerne i de fleste tilfælde forklaret og fortalt, om hvordan systemet virker, og hvordan det påvirker deres hverdag.

Spørgeskemaet er også udformet således, at deltagerne skal *skrive* hhv. loddens, ørredens og stenbiderens betydning for hhv. den enkelte fanger eller fanger og for lokalbefolkningen. Her så jeg mig nødsaget til at bede deltagerne om at *fortælle* om dette, hvorefter jeg oplyste om, at jeg ville skrive svarene ned i stikordsform. Muligheden for efterfølgende at lytte til lydoptagelserne har været en stor hjælp i det videre arbejde. Dog har denne form for besvarelse af spørgsmålet gjort, at deltagerne ikke har fået mulighed for, hver især, at besvare skriftligt. Jeg oplyste også her om, at forskelle i svarene ville blive registreret således, at alle ikke nødvendigvis behøvede at være enige om svaret.

I forbindelse med det sidste spørgsmål i spørgeskemaet, spørgsmålet om andre vigtige jagt og fiskeri-områder, var det svært at få ensartede former for svar til de forskellige interviewmøder. Spørgsmålet var ikke præcist nok, og eksempelvis var det forskelligt hvor detaljerede svar, der blev givet. Ligeledes var det ofte svært for deltagerne at besvare spørgsmålet, fordi det ikke er præciseret, om der kun er tale om de fangstdyr, som er åbne for fangst, eller om arter, som er vigtige for lokalbefolkningen, men som i øjeblikket er lukket for fangst eller fiskeri, skulle tages med. Desuden var der arter, som var vigtige

af økonomiske grunde, men knap så meget for den enkelte fanger eller fisker, og det var svært at få alle detaljer med i skemaet. Også her har optagelserne af interviewmøderne været en god hjælp.

#### *Ændring i spørgeskemaet*

I forhold til spørgeskemaet brugt i forrige undersøgelse er der ændret på den del, hvor deltagerne skal skrive/fortælle deres mening om betydningen af fiskeriet af hhv. ørred, lodde og stenbider. Fra at hedde: "Skriv kort din mening om den rekreative og kulturelle betydning af ørredfiskeriet" (samt de samme for lodde og stenbider) er spørgsmålet delt i to: "Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af ørredfiskeriet for den enkelte" og "Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af ørredfiskeriet for lokalbefolkningen". Den nye udformning af spørgsmålet skulle hjælpe til, at eventuelle forskelle på vigtigheden af fangst for hhv. fangeren selv og for lokalbefolkningen kommer frem af svaret. Desuden er der i den nye udformning udeladt ordene "kulturelle og den rekreative betydning", hvorved deltagerne selv får mulighed for at forklare, hvilken form for betydning fiskeriet har.

#### *Sammenligningsgrundlaget bevaret*

Det skal dog igen tilføjes, at der i forrige interviewrunde (i år 2000), ikke var problemer med at få spørgeskemaerne besvaret. Kulturelle forskelle og forskelle i samfundsstrukturen fra den sydlige del af Vestgrønland til den nordlige del kan dog have betydning for, om spørgeskemaet har passet til brug i den nordlige del af Vestgrønland. Sammenligningsgrundlaget mellem undersøgelseerne er ønsket bevaret, og der er derfor ikke lavet andre ændringer i skemaet end de nævnte sproglige ændringer.

### **6.3 Kvalitativ analyse af interviewene**

#### *Lokalforeningerne hjælpsomme*

Under tilrettelæggelsen af denne undersøgelse blev KNAPP's lokalforeningers formænd kontaktet for hjælp til at få fat i deltagere ved interviewmøderne. Af denne grund blev det til, at næsten samtlige deltagere var medlemmer og en del af dem aktive bestyrelsesmedlemmer i lokalforeningerne og i KNAPP/KNAPK. Jeg mener dog ikke, at det har haft videre betydning for de indsamlede oplysninger til denne datarapport på anden måde end at man efterfølgende skal være opmærksom på at det udelukkende er erhvervsfagere som har deltaget i undersøgelsen. Tværtimod mener jeg, at kontakten til KNAPP-lokalforeningerne i mange tilfælde medførte, at flere deltog i møderne. Det virkede som om, at lokalforeningernes formænd var meget respekterede og var gode til at sætte en dagsorden for møder med fiskerne og fangerne.

Min egen rolle i interviewsituationerne blev for det første, at jeg kom fra Nuuk og fra en forskningsinstitution, hvilket deltagerne ofte gav udtryk for, at de generelt ikke havde gode erfaringer med. Ud over det fik jeg mange kommentarer om, at jeg som ung grønlandsk kvinde ikke var den typiske repræsentant fra disse steder. Der var altid en venlig og høflig tone under møderne, og de gange jeg "fik skældud" over bestemmelser og lovgivning fra Nuuk, var det trods alt på en venlig måde. Dog var det tydeligt, at jeg for mødedeltagerne ved begyndelsen af interviewmøderne ofte havde en udefra kommendes rolle og i slutningen af møderne skiftede til at få en mere "du er jo en

af os" rolle. At jeg har kunnet tale med om ørredfangst og loddefangst som værende en del af mit liv også (dog som fritidsfisker), har angiveligt haft stor betydning på samme måde som det, at jeg taler grønlandsk og er grønlander har haft en betydning.

#### *Omgivelserne ved møderne*

Kontakten til lokalforeningerne gjorde også, at mange af møderne foregik i lokaler, hvor foreningsmedlemmerne var vant til at mødes, og jeg mærkede til de fleste møder, at deltagerne følte sig godt tilpas i deres egne omgivelser som forening. Når møderne blev holdt i f.eks. forsamlingshuset, blev omgivelserne lidt "kolde", og vi opnåede ikke den samme form for fortrolighed. Til det enkelte møde, som blev holdt privat hos deltageren (i Niaqornat), var der en meget hyggelig stemning, og jeg følte virkelig, at jeg var gæst, hvilket gjorde, at jeg som interviewer var mere ydmyg. Sammenligningen gør jeg på baggrund af, at når vi var i deltagernes vante forhold som forening, så måtte jeg ofte være lidt mere pågående for at trænge igennem deres indbyrdes "gruppeskjold", og at det andet møde med kun een deltager blev holdt i bygdens servicehus (i Kangerluk), og her var det sværere at få en fortrolig stemning, men kaffe og småkager gjorde det hyggeligere. Der var andre faktorer, som gjorde sig gældende ved dette møde, det kommer jeg nærmere ind på i afsnittet om Kangerluk.

Der var også stor forskel på antallet af deltagere til de forskellige møder. To steder var der kun een deltager. De steder hvor 2-6 deltagere mødte op, var mødet ofte mere livligt, og deltagerne supplerede hinanden godt med oplysninger, og det var som om, at de var mere pågående med kritik og kommentarer til undersøgelsen og andet.

Jeg fornemmede under hele forløbet en oprigtighed omkring oplysningerne til denne rapport, og flere gange nævnte deltagerne, at de syntes det var godt, at dette arbejde blev gjort.

#### *Ederfuglespørgsmålet*

Udover spørgsmålene til denne undersøgelse var der endvidere spørgsmål om fangst af ederfugle i forbindelse med garnbrug. Dette spørgsmål vakte ikke just begejstring blandt deltagerne. Der er i forvejen diskussioner angående ederfuglebestanden og bestandsestimeringer, og mange begyndte at "skælde ud" over bestemmelser og biologers undersøgelser. Dog svarede alle på spørgsmålet, men i nogle områder fik jeg en fornemmelse af, at der var kommunikeret bygderne og byerne imellem om netop dette spørgsmål. Jeg ved selvfølgelig ikke, om min antagelse har noget på sig, men de gange nogle svarede blankt nej med et luret smil på læberne, kunne jeg ikke undgå et føle en eller anden form for usikkerhed omkring svaret. Det skal dog også nævnes, at der eksempelvis i Aasiaat ikke var enighed om svaret på dette spørgsmål, og at der andre steder blev svaret frit fra leveren og på en meget troværdig måde. Fornemmelsen af, at der ikke blev svaret helt så frit som på andre spørgsmål under rundrejsen såede tvivl om svarenes troværdighed, og spørgsmålet blev taget ud af undersøgelsen da jeg nåede til Uummannaq. Ederfuglespørgsmålet er dog et eksempel på et konfliktpunkt, og disse vil jeg komme nærmere ind på senere.

## 6.4 Gennemgang af interviewene

I det følgende vil der være en gennemgang af de enkelte interviews med henblik på, at få de oplysninger med, som ikke nødvendigvis er kommet med i spørgeskemaet. Desuden giver gennemgangen mulighed for at se, hvor de forskellige oplysninger stammer fra og for at få en fornemmelse af forholdene de enkelte steder. Der vil også blive givet en kort beskrivelse af, hvor mange og hvem der deltog i hvert enkelt interviewmøde og af interviewenes forløb og forholdene omkring dem.

### 6.4.1 Aasiaat Kommunitat

#### **Aasiaat, interviewmøde afholdt den 10.06.2002**

I Aasiaat var der fem deltagere ud over mig selv, og mødet foregik i AAPP's lokale, som er i samme hus som skindbearbejdningsværkstedet. Der var ud over mødedeltagerne en ansat til stede.

Af områder, som er værd at nævne fra dette møde, er, at på trods af, at der ikke er vigtige ørredfangststeder i Aasiaat Kommunitat, er ørredfangst vigtigt for en stor del af befolkningen. Man tager typisk på ørredfangst i Kangaatsiap Kommunia ved Nassuttooq. Der fiskes dog mest til eget brug, hvor ørrederne ryges eller saltes. Sælges der ørreder, er det typisk røgede ørreder, og salget af dem kan give en god ekstra indkomst. Derimod har lodderne stor betydning i Aasiaat. Næsten alle fisker efter lodder hvert år, og lodderne er vigtigere som føde og som hundemad end økonomisk.

*Stenbiderrogn altid et omdiskuteret emne*

Om stenbiderfangst oplyste man mig, at der hvert år diskuteres fisker- og fangerorganisationen og beslutningstagerne imellem og at fiskerne og fangerne selv mener, at der er mulighed for at fange mange flere, end der fanges nu. Derved ville de få en bedre indkomst ud af det, men at indhandlingsmulighederne er for ringe. Der var tydeligvis megen vrede omkring stenbiderfiskeriet, som ifølge deltagerne ikke udnyttes optimalt. Fiskeriet har dog også i sin nuværende form stor økonomisk betydning for dem, som fisker stenbidere. Endvidere oplyste deltagerne, at der ikke er tradition for at spise stenbidere i området, og at det føles mærkeligt for dem, at smide kroppene ud uden at bruge dem. De mener ikke, at det er god fangstskik.

Da deltagerne blev bedt om at nævne andre vigtige fangsttyr og områder, bad de mig først om at markere hele Diskobugten som vigtigt område. De tager på sælfangst stort set i hele området, og sælfangsten er vigtig for dem hele året, både til eget brug og økonomisk ved salg af skindene. Af andre vigtige fangsttyr nævnes krabber. Der er en lille krabbefiskerflåde fra Aasiaat, som bruger det omkringliggende område.

#### **Akunnaaq, interviewmøde afholdt den 11.06.2002**

Der var tre deltagere til mødet ud over mig selv, og det foregik på bygdens kommunekontor og servicehus i et lille mødelokale. Føreren af den jolle, jeg blev sejlet til bygden i, var også til stede under mødet.

Stemningen var glad, og der gik folk ud og ind til et vaskerum lige ved siden af, hvortil døren var åben.



I Akunnaaq drives der ørredfangst, men ikke i et stort omfang og hovedsageligt til eget brug. Dog sælges der ørreder på bestilling, højst ti ad gangen. At der er langt til ørredstederne fra bygden nævnes som en af grundene. Af samme grund koncentrerer folk fra bygden sig om at tage på jagt og fiskeri i områder, som ligger nærmere bygden. Dog bruges ørredfangst som en form for ferie, hvor man kommer lidt væk fra stedet sammen med familien.

Om loddefangst oplyses der, at det er til eget brug. Lodden bruges som hundemad og samles også til forråd til folk selv. Man fortæller, at loddefangst før i tiden også blev brugt som rekreation sammen med familien i forbindelse med sælfangst, men nu tager man kun til steder så tæt på bygden, at der kun gøres dagture.

*Der er åbent for indhandling af stenbiderrogn i Akunnaaq*

Akunnaaq er en af de bygder hvor Nuka A/S har en lille fabrik som tager imod stenbiderrogn. Stenbiderfiskeriet er meget vigtigt for befolkningen i bygden, da det giver en god indkomst. Dog mener mødedeltagerne, at fabrikken har for lille kapacitet mht. til indhandling.

Om andre vigtige fangst- og fiskeriområder siger deltagerne igen, at det indbefatter hele Diskobugten, dog er det mest for deres vedkommende sæler og fugle. De nævner også områder, hvor havkat fanges, samt at denne fisk er vigtig for familiernes eget forbrug.

#### **Kitsissuarsuit, interviewmøde afholdt den 12.06.2002**

I Kitsissuarsuit var der to mødedeltagere som undskyldte, at der ikke var kommet flere. Mødet blev holdt i bygdens skole, og min bådfører var tilstede under mødet. Bådføreren er formand for AAPP, KNAPP's lokalafdeling i Aasiaat Kommunitat.

De to deltagere var fåmælte og beklagede sig meget over undersøgelser og biologers forskning generelt, dog var der ellers en god tone.

Her oplyste man, at ørredfangst ikke er nær så vigtig, som det har været for bygdebefolkningen, og at ørreder nu mest samles til eget brug og forråd for vinteren.

Om lodder fortalte de, at man før i tiden tog på længere loddefangstture, hvor man opholdt sig et sted i op til en måned for at tørre lodder til vinterens forråd og til salg. Nu tager man på dagture og lodderne er mest til eget brug og til hundemad. Det blev gjort klart, at lodder er noget, alle spiser, og at det er en spise, som man helst ikke vil undvære.

*Øerne er et stenbiderområde*

Hele Kitsissuarsuit er et stenbiderområde og deltagerne beklager, at de ikke har bedre indhandlingsmulighed. De oplyser, at mængden af fangsten kun afhænger af indhandlingsmulighederne, og at fiskeriet er vigtigt i denne periode, hvor der ikke ellers er mange andre muligheder.

Om andre vigtige fangstområder siger de, at det afhænger af isforhold, men at der er enkelte, som tager til Ilulissat og fisker efter hellefisk. Ellers nævner de torske- og krabbefiskeri, sæler, nar- og hvidhvaler og fugle, som alt sammen jages og fiskes i områder omkring Kitsissuarsuit og vestover.

## 6.4.2 Qasigiannuit Kommunitat

### Qasigiannuit, interviewmøde afholdt den 17.06.2002

Lydoptagelserne fra interviewmødet i Qasigiannuit er desværre gået tabt. Kommentarerne her er derfor fra notater på spørgeskemaet og fra min logbog.

Der var to deltagere ved mødet, som foregik i QAPPs lokale i Qasigiannuit. Den ene deltager er formand for QAPP og samtidig lokalpolitiker, den anden en pensioneret fanger, medlem af QAPP.

I Qasigiannuit har ørrederne betydning på den måde, at der fiskes ørreder til familiernes eget brug og en mængde til salg. Indkomsten ved salget har dog ikke videre betydning økonomisk. Ørrederne ryges eller saltes, og deltagerne mener, at mange familier ikke kan undvære forrådet af ørreder til vinteren.

Endvidere siger deltagerne, at loddefangst generelt er af stor vigtighed i den nordlige del af Vestgrønland. Det er en spise, som man ikke kan undvære vinteren igennem og vigtige som hundemad. I Qasigiannuit nævner de, at der nogle år er mulighed for at indhandle omkring 10 tons lodder til agn, men at dette ikke har særlig betydning for fiskernes og fangernes økonomi. Der samles også lodder til eget brug som agn.

*Stenbiderrognhandelen har ellers haft stor betydning for lokalbefolkningen*

I Qasigiannuit er der ikke længere mulighed for at indhandle stenbiderrogn, men der har været det, og deltagerne siger, at handelen ellers var af stor betydning for de lokale fiskere. For to år siden blev der indhandlet 30 tons på ti dage, men nu er der ingen, der fisker stenbidere. Deltagerne beklager, at der ikke længere er mulighed for indhandling af stenbiderrogn.

Der fiskes en række andre fisk, som er vigtige for fiskerne i Qasigiannuit. Tæt på byen fiskes der efter havkat og rødfisk, mens der er is, og efter torsk om efteråret, indtil der kommer is. Længere ude i bugten fiskes der om sommeren efter rejer og der jages sæler, fin- og nar- og hvidhvaler.

Alt afhængigt af isen fiskes der efter hellefisk længere nordpå ved isfjorden i Ilulissat Kommunitat.

### Ikamiut, interviewmøde afholdt den 11.06.2002

I Ikamiut var der tre deltagere til mødet, og min bådfører var derudover til stede. Mødet blev holdt i bygdens forsamlingshus og servicehus i et fælleslokale. Der gik folk ind og ud til vaskeriet i samme bygning.

*Det gamle ørredfangststed er fredet*

Om ørredfiskeri siger deltagerne til dette møde, at det ikke er så vigtigt som meget andet, men at ørreden som spise ikke kan undværes. Før i tiden tog man på ørredfangst ved Tasiusarsuaq inde i landet, hvortil man måtte vandre med umiaq'en på slæb. Det sted er nu fredet, men der drives ørredfangst på steder langs kysten, et sted nær Ikamiut og et par steder ved Ilimanaq i Ilulissat Kommunitat. Deltagerne fortæller, at de først efter lukningen af Tasiusarsuaq har fundet andre ørredsteder ved Ikamiut. Fangsten er til eget brug, og ørrederne ryges eller tilberedes på anden måde.

Lodder er som de andre steder i Diskobugten også vigtige her. Det er steder tæt på Ikamiut, som der fiskes mest ved, og når der er åbent for indhandling, så fanges der mængder, som svarer til hvor meget, der kan indhandles. De år, hvor der er indhandlingsmulighed, er det en vigtig indkomst for mange familier, ellers er lodderne til eget brug som spise og som hundemad. Deltagerne fra Ikamiut mener, at det er lige omkring Ikamiut, at størrelsen på lodderne skifter til at være de noget større lodder end længere sydpå.

Om stenbiderne siger deltagerne, at der er mangel på indhandlingsmulighed, men at fiskeriet ellers er af stor økonomisk vigtighed for bygden. Der kan fra Ikamiut indhandles til Akunnaaq. Deltagerne siger også, at de mener stenbiderfiskeriet ikke er en god form for fangst, da man smider kroppene ud og kun bruger rognen. Det er kun få der har prøvet at spise stenbider, og der er ikke tradition for det i området. De kan dog også bruges som hundemad.

Der fanges det, der kan sælges, og indkomsten er meget vigtig for familierne.

*Flere torsk de seneste år*

Af andre vigtige fangsttyr nævner deltagerne torsk, som de siger, der er kommet flere af de seneste år, men betyder samtidig, at der ikke er indhandlingsmulighed for torsk. Ellers jages der sæler i områder ud for Ikamiut, og sælfangsten er af stor betydning for lokalbefolkningen.

### **6.4.3 Qeqertarsuup Kommunia**

#### **Qeqertarsuaq, interviewmøde afholdt den 13.06.2002**

I Qeqertarsuaq var der fire deltagere, alle medlemmer af APPQ. To af dem havde sejlet mig fra Aasiaat til Qeqertarsuaq og videre derfra til Kangerluk, og en var APPQs formand. Mødet blev holdt i foreningens eget hus sent på aftenen, og APPQ serverede kaffe og kage. Det blev et langt møde på godt 1½ time, og mange ting blev diskuteret og talt om både deltagerne imellem og med mig.

Ørredfangst i Qeqertarsuaq er knap så vigtig for de fleste fanger familiers økonomi, men er mere vigtig som en form for rekreation. Qeqertarsuaq-øen har ørredsteder langs store dele af kysten og deltagerne fortæller at der er *enkelte* fangere som tjener mere, udelukkende ved ørredfangst, end fangerne gennemsnitligt tjener på et år og det foregår ved, at man har aftaler om salg i forvejen eller at man sælger ørrederne på brættet.

Ørrederne er uundværlige for fangerne og for lokalbefolkningen i almindelighed. Det er vigtigt at få samlet ørredforråd til vinteren og ørrederne tilberedes og konserveres ved rygning, saltning, tørring og frysning.

Ved kontakt med Qeqertarsuup Kommunia, oplyste man mig, at der i ørredfangstperioden 15. juli til 15. august ansættes to personer som en form for jagtbetjente, godkendt af politiet, til at varetage opsyn med ørredstederne og opsamle evt. efterladt affald.

Der er også megen loddefangst i området. Der samles mest til eget forbrug samt til hundemad, men der sælges også tørrede lodder. Til

spørgsmålet, om hvor stor økonomisk betydning de har, svarer en af deltagerne, at det egentlig ikke kan måles i mere eller mindre betydning økonomisk, da *al* indkomst er vigtig for fangerne.

Om stenbiderfiskeri siger deltagerne, at det afhænger af isforhold. Der er steder, hvor de mener, at der er stenbidere, men hvor de ikke har været. Der er også steder, hvor de helt sikkert vil kunne fiske, fordi der ikke fiskes længere pga. mangel på indhandlingsmulighed, hvis der skulle ske noget med de nuværende fiskepladser. Af fangsten tages kun meget lidt til eget brug, da der ikke er tradition for at spise stenbider i området. Deltagerne siger, at det var den vigtigste indkomstkilde for fangerfamilierne, men i disse år er der ikke indhandlingsmuligheder nok til, at alle familier kan forsørge sig med stenbiderfangst. En af deltagerne forklarer, hvordan verdensmarkedet påvirker, om der skal være mere eller mindre indhandling til fabrikkerne i Grønland, og kritiserer lederne af indhandlingsstederne for ikke at administrere ordentligt.



Mødedeltagerne i Qeqertarsuaq

*I Qeqertarsuaq var der fire deltagere ved mødet*

Om andre vigtige fangstområder og -dyr siger deltagerne til mødet, at hele Diskobugten er vigtig, og at især øen Qeqertarsuaq er et vigtigt område. Der er mange fra de andre kommuner, som kommer til øen for at tage på ørredfangst, og Sullorsuaq er også et meget vigtigt fangstområde. Selv tager de på fangst i havet rundt om Qeqertarsuaq og nævner hvalrosser, sæler, fin-, nar- og hvidhvaler samt ederfugle som vigtige fangstdyr. Endvidere nævner de rejer, krabber, havkatte, helleflyndere, rødfisk, torsk, uvak og ulke, som fiskes hele året, og laks, som de fisker efter i september-oktober.

#### **Kangerluk, interviewmøde afholdt den 14.06.2002**

I Kangerluk var der kun én deltager. Han var selv APPQ-repræsentant og sagde, at de andre enten var ude på fangst eller var gået i seng efter at have været på fangst om natten. Mødet blev holdt i bygdens servicehus, og tilstede var også de to, som sejlede mig fra Qeqertarsuaq. De to bådførere spøjte meget, og dette kom til at dominere mødet for meget. Deltageren holdt sig meget til spørgeskemaet og fortalte ikke om ting ud over, hvad der blev spurgt om.

Kangerluk er den anden af de to bygder, hvor der har været indhandling af stenbidere dette år.

Om ørredfangst sagde han, at meget få ørreder bliver solgt, men at salget hjælper på økonomien. Ørreden er mere vigtig som spise, og det er vigtigt at få fyldt forrådet op til vinteren.

Loddefangst er til eget brug og til hundemad. Der fanges lodder hvert år, og det er også her vigtigt at få fyldt forrådet op.

Stenbiderfangst er derimod meget vigtigt for økonomien. Det er ren indhandling, og deltageren mener ikke, at der er nogen i bygden, som selv spiser stenbiderkød eller rogn.

Af andre vigtige fangsttyr nævner han sæler, som fanges ude på isen i marts-juni, og torsk, som fanges inde i fjorden Kangerluk i september-december. Desuden nævner han fugle, som også jages i fjorden.

#### 6.4.4 Ilulissat Kommunitat

##### Ilulissat, interviewmøde afholdt den 19.06.2002

Til mødet i Ilulissat var der fire deltagere, og det blev holdt i foreningens hus. Alle deltagerne var medlemmer KNAPP. Der blev serveret sodavand, og deltagerne havde en spøgefuldst men venlig tone over for mig.

Ørreder er af stor vigtighed for mødedeltagerne. Der fiskes efter ørreder både til eget brug og til salg. Af fangsten sælges ca. 15 %, dog mener de ikke, at man kan sige, hvor meget salget hjælper på den enkelte fangers hushold, men det er en ekstra indkomst, som de færreste vil undvære. Desuden er ørreden en spise, som mange familier ikke kan eller vil undvære. En af deltagerne fortæller, at f.eks. hans mor ikke kan undvære ørreder, fordi hun stammer fra et decideret ørredsted.

*Nogle har lodder liggende til tørre på øer i nærheden af bygden*

Mødet foregik midt i loddefangsttiden, og en af deltagerne fortalte, at han har lodder liggende til tørre på en ø ved Oqaatsut. Man fortæller, at det er forskelligt, hvor man tager hen på loddefangst, men at man tager ud til steder, som ligger tæt på Ilulissat. Der samles til eget brug og til salg, når der er indhandlingsmulighed. Der kan indhandles op til 100 tons nogle år og intet andre år, det afhænger af indhandlingsstedet. Når der er mulighed for indhandling, hjælper det på den enkelte fangers økonomi, ellers er det som spise og til hundemad. Deltagerne fortæller, at når lodden sætter ind, så sættes alt andet arbejde i bero, så man kan nå at samle, det man skal bruge, og de illustrerer vigtigheden ved at sige, at "det er en del af vores madkultur og vores hverdag om sommeren at indsamle dem og selv danskerne tager på loddefangst" (interviewmøde, Ilulissat 19/6, 2002).

Derimod er der ikke meget stenbiderfiskeri fra Ilulissat. Deltagerne kan dog fortælle, hvor de ser stenbidere, og hvor de har set, at de gyder. Een fortæller, at det er meget få i Ilulissat, der spiser stenbidere, men at han selv spiser rå stenbider, når han tilfældigvis fanger nogle. Han tager ikke på decideret stenbiderfangst, men der kommer af og til stenbidere i hellefiskegarnene.

Af andre vigtige fangststyr og områder nævnes hellefiskefiskeriet. Der fiskes på bestemte områder og hele året. Hellefiske-fiskeriet har stor betydning for fiskernes økonomi.

Ellers nævnes sæler, våge- og finhval, rejer og torsk som værende vigtige fangststyr, og nar- og hvidhvaler fanges om efteråret, hvis det er tilladt.



Mødedeltagerne i Ilimanaq

*De fem deltagere i Ilimanaq var alle imødekommende*

### **Ilimanaq, interviewmøde afholdt den 18.06.2002**

I Ilimanaq var der 5 mødedeltagere, og mødet blev holdt i bygdens hyggelige lille kommunekontor. Kontordamen var til stede under mødet. Fire af deltagerne var medlemmer af KNAPP, og den sidste havde meldt sig ud af foreningen grundet uoverensstemmelse, men var blevet inviteret af de andre deltagere, fordi han er en erfaren fanger.

Ørredfangst har stor betydning for deltagerne, de sælger en stor del af deres samlede årlige fangst (nogle siger 90 %, mens en siger 50-75 %), og det har stor betydning for den enkeltes økonomi. De fortæller, at det sted, der oftest benyttes til ørredfangst, ligger inde i en sidegren til isfjorden, som er svær at komme til, og at man tager dertil med hele familien og bruger perioden som en slags rekreation. Der er dog også enkelte ørredsteder ved kysten tæt på bygden. Der samles ud over til salget også til eget brug, hvor ørrederne ryges, tørres, saltes og fryses ned til senere brug.

Loddefangst derimod er ikke af særlig stor betydning for lokalbefolkningen som sådan, da der i følge deltagerne, ikke er kommet lodder ind til Ilimanaqs kyst de seneste 10-15 år. Deltagerne siger, at den loddefangst, som de lærte, da de var børn, nu ikke gives videre til deres egne børn, fordi man skal væk fra bygden for at finde lodder. Der fiskes dog efter lodder ved Qasigianguit til agn og lidt til eget brug.

Der drives ikke stenbiderfangst ved Ilimanaq, men en af deltagerne siger, at han engang i mellem tager stenbidere med en fiskehage for at variere sin kost lidt. Han spiser stenbidere rå.

Om andre vigtige fangstområder og –dyr siger deltagerne, at det er hellefiskefiskeri, de primært lever af. Der fiskes efter hellefisk hele året, mest inde i isfjorden og ud for Ilimanaq og Ilulissats kyster. Ellers fiskes der efter havkat, uvak og torsk om sommeren.

Sæler er også et vigtigt fangstdyr, som de bl.a. tager helt op ved Qeqertaq for at jage.

### **Oqaatsut, interviewmøde afholdt den 24.06.2002**

I Oqaatsut var der tre mødedeltagere, og mødet foregik i bygdens kommunekontor/servicehus. Min bådfører fra Ilulissat var også til stede under mødet, og han blandede sig meget i mødet og stillede spørgsmål. Alle deltagerne var medlemmer af OAPP.

Ørredfangst er ikke så vigtigt for deltagerne, men de tager på ørredfangst bl.a. ved Aqajarua på Qeqertarsuaq. Der fiskes kun til eget brug og fangsten fryses som regel ned til senere brug. Der fiskes også lidt efter ørreder med stang i søer. Deltagerne betegner ørredfangsten som en vigtig bibeskæftigelse i ørredfangstperioden (1.juli til 25.september, Ilulissat Kommunitat), og nogle i lokalbefolkningen kan ikke undvære ørreder.

Der er mange lodder i området, og deltagerne siger, at der i gydeperioden er rogn over det hele. De samler mest til eget brug, og nogle samler også lodder til brug som agn ved hellefiskefiskeri. Om man sælger lodder er helt afhængig af, om der er indhandlingssted. Det er kun nogle år, der er indhandling, men hvert år samles der til eget brug samt til hundemad, og lodderne har stor kulturel betydning for lokalbefolkningen.

Om stenbidere siger deltagerne, at der kun fanges enkelte, så der er ikke noget decideret stenbiderfiskeri fra bygden, og de har ikke videre betydning for lokalbefolkningen. Deltagerne mener dog, at de hurtigt vil kunne lære at fiske efter stenbidere, hvis der skulle blive åbnet for en indhandling i området.

Af andre vigtige fangstdyr og –områder nævner deltagerne hellefisk, som fiskes hele året i isfjorden og ud for kysten op mod øen Alluttooq. Man fisker efter torsk fra juli til december, der er dog ikke indhandlingsmulighed. Havkat, ulk og uvak fiskes der efter tæt ved Oqaatsut. Der samles også muslinger langs kysten ved Oqaatsut.

Desuden jages der sæler hele året, nar-/hvidhvaler jages om vinteren, og der jages fugle.

### **Saqqaq, interviewmøde afholdt den 20.06.2002**

Der var to deltagere til mødet i Saqqaq, og mødet foregik i et mødelokale på bygdens kommunekontor. Begge deltagere var medlemmer af SAPP. Der var en venlig stemning under mødet, og begge deltagere var meget behjælpelige med at finde videre sejladsmuligheder.

I Saqqaq har ørredfiskeriet stor kulturel betydning. Mødedeltagerne betegner det som en tradition, som går mange generationer tilbage og siger, at det ikke er noget, man kan eller vil undvære. De beklager, at der på nogle ørredsteder også fiskes efter krabber, og at affaldet fra dette fiskeri gør, at ørredstedet forurenes. Mødedeltagerne mener, at dette krabbefiskeri bør stoppes for at beskytte ørredbestanden.

Loddefiskeriet er også vigtigt for lokalbefolkningen på trods af, at det kræver meget arbejde at tørre dem. Når de er tørrede, er de konserverede og kan holde sig hele vinteren. Hvis der er indhandlingsmulighed, samles der til det formål. Ved indhandling af tørrede lodder kan man få en god ekstraindkomst.

Fra Saqqaq drives der ingen stenbiderfangst og deltagerne til mødet siger, at det kun er indhandlingsmulighederne, der sætter grænser for, hvad de tager ud og fanger eller fisker.

De mener, der er mange ederfugle i området, men der er restriktioner på fangsten af dem. Ellers nævner de sæler som et andet vigtigt fangstdyr, og de fanges hele året. Nar- og hvidhval fanges fra oktober til isen kommer. Finhvaler nævnes også, og af fiskeri nævnes havkat og torsk, som man fisker efter om efteråret, og hellefisk, som man fisker efter fra september til maj.

#### **Qeqertaq, interviewmøde afholdt den 20.06.2002**

I Qeqertaq var der to mødedeltagere, og mødet foregik i bygdens skolelokale i samme hus som vaskeriet. Begge deltagere var medlemmer af KNAPPs lokalforening. Stemningen var venlig, men ikke så fortrolig som mange andre steder.

Om ørredfangst siger deltagerne, at det ikke har stor betydning for lokalbefolkningen. Man tager på ørredfangst for at have et forråd til vinteren og for at variere kosten. De mener dog, at der er enkelte fra bygden, som går meget op i ørredfangst.

*Lodden altid en sikkerhed,  
hvis alt andet skulle gå galt*

Der er lodder hele vejen rundt om Qeqertaq. Loddefiskeriet har stor betydning for lokalbefolkningen og deltagerne fortæller om, da man i 1987-89 indhandlede mange tons lodder og tjente godt på det. For 10-20 år siden var både tørret og frisk lodde handelsvarer, som gav en god indkomst for lokalbefolkningen. Deltagerne siger, at de håber, at lodden vil være der altid, da den er en sikkerhed, hvis alt andet skulle gå galt. Der indhandles ikke i samme omfang nu og ikke hvert år, men når der er mulighed for indhandling, så fanger man det, som skal sælges og tjener ekstra på det. Man fanger dog lodder hvert år til eget brug. Deltagerne siger, det er en god spise, og den bruges også som hundemad.

Af andre vigtige fangstdyr og -områder nævner deltagerne hellefisk. Hellefisk er det vigtigste for dem, og de fanger og indhandler hellefisk hele året. Ellers forsøger de at fiske efter torsk, havkat, uvak og krabber i nærheden af Qeqertaq. Der drives også sælfangst hele året og enkelte tager på narhvalfangst. Deltagerne mener, at der er grundlag for rejefangst i nærheden af bygden.



#### 6.4.5 Uummannap Kommunia

##### Uummannaq, interviewmøde afholdt den 28.06.2002

I Uummannaq var der fem deltagere ved mødet, som blev holdt på Hotel Uummannaq. Alle deltagere var medlemmer af KNAPPs lokalafdeling og mødet var præget af, at de næsten alle sad i lokalforeningens bestyrelse. Der blev serveret kaffe og te, og stedet var tydeligvis deres sædvanlige mødested. På trods af den officielle stemning var der godt gang i snakken, og deltagerne var meget informative.

*Vigtigt at kunne servere ørred ved specielle lejligheder*

Ørredfiskeri har ikke den store økonomiske betydning for den enkelte fanger eller fisker, men for lokalbefolkningen har ørredfiskeriet stor kulturel betydning. Deltagerne siger, at ørreden er en del af madkulturen, og hvis ørrederne blev væk, ville det ændre noget i deres liv. Ørrederne bliver især brugt ved festlige lejligheder, hvor det er en vigtig ting at kunne servere ørred for gæsterne. Der er nogle af ørredstederne, som er lukket for en femårig periode, og det har ændret noget på, hvor folk tager hen på ørredfangst i disse år. Deltagerne er dog meget forstående over for lukningerne af ørredstederne, og de har ingen problemer med at tage andre steder hen i den periode.

Om loddefiskeri siger deltagerne, at der er mange vigtige loddesteder i området, og at de ikke kan undvære fisken. Den bruges som agn og som spise. Der er nogle år mulighed for at indhandle lodder hos Royal Greenland, og når den mulighed er der, fanges der desto flere lodder udover, hvad der fanges til eget brug. Til eget brug tørres lodderne, og ellers bruges de til agn. Deltagerne siger, at de ville ønske, der var tilgang til lodder hele året rundt, da de er gode som agn ved hellefiskefiskeriet.

Der er ikke stenbiderfiskeri i Uummannaq, men deltagerne påpeger, at de ville kunne lære stenbiderfiskeriet at kende, hvis de fik en indhandlingsmulighed. De fanger dog enkelte som bifangst, men der er ikke tradition for at spise stenbidere i området.

Af andet vigtigt fiskeri og fangst nævnes igen hellefiskefiskeriet, som drives hele året. Af andre fisk nævnes rødfisk, skolæst, havkat, uvak, ulk, rokker, torsk, helleflynder og havkal. De kommer med som bifangst, og fiskeriet af dem har ikke som sådan betydning, men for den enkelte fisker er det et tilskud til hverdagens kost. Der samles også muslinger. Om havkallen siger deltagerne, at den er til stor gene for fiskeriet, ligesom spækhuggeren er det. I fjorden Ukkusissat Suluat er der så mange havkale, at der hverken er hellefisk eller sæler længere.

Af sæler fanges der ringsæl hele året, grønlandssæl og blåside om sommeren og klapmyds fra juli, til der kommer is. Der fanges narhvaler fra oktober, til der kommer is, og vågehvaler, hvis der er mulighed for det.

##### Ikerasak, interviewmøde afholdt den 28.06.2002

I Ikerasak var der fem mødedeltagere, og mødet foregik på bygdens kommunekontor. Alle fem deltagere var medlemmer af KNAPPs lokalafdeling og mødet foregik i en hyggelig, men officiel tone. En af

mødedeltagerne tog referat. Der blev serveret kaffe og deltagerne syntes at være vante med omgivelserne.

Der er flere ørredsteder og garnsætningssteder i området. Ørredfiskeriet har stor rekreationel betydning for lokalbefolkningen. Man tager på ørredfangst som en slags ferie for at være tæt på naturen. Det er kun meget få, der sælger ørreder, og indkomsten derfra har ikke den store betydning.

#### *Loddens ankomst sætter gang i bygden*

Når lodden kommer, så sættes der gang i Ikerasak, og fiskeriet er vigtigt, fordi lodden bruges som agn ved hellefiskefiskeri. Der indhandles lodder til Royal Greenland, men indhandlingen har ikke den store økonomiske betydning, da kiloprisen er meget lav. Omkostninger ved fiskeriet taget i betragtning er det for det meste en underskudsforretning, men agnen er vigtig. Lodden har også stor betydning for lokalbefolkningen som helhed. Mange familier tager på loddefiskeri, og man er især glad for den som spise.

Den vigtigste indtægtskilde er hellefisken, og der fiskes efter hellefisk hele året. Der fanges også torsk i nærheden af bygden, men der er ikke indhandlingsmulighed i disse år. Ellers fanges der skolæst og havkat. Der fanges også sæler hele året rundt, grønlandssæler om efteråret. Der kommer ikke længere hvidhvaler ind til Ikerasak området, men der er nogle, som tager uden for Uummanaq om efteråret.

De er begyndt at fange finhval om sommeren.

#### **Qaarsut, interviewmøde afholdt den 29.06.2002**

I Qaarsut var der to mødedeltagere, og mødet blev holdt i bygdens skole. Der var en lidt tør stemning til mødet, som foregik en lørdag formiddag i strålende solskinsvejr. Andre, som ellers skulle have været med til mødet, var taget på fangst.

For folk i Qaarsut betyder det noget, at der er lukket i de nærmeste ørredsteder, og de, som tager på ørredfangst, må derfor noget længere væk end ellers. Der fiskes til eget brug. Der sælges dog lidt, men den lange transport til og fra ørredstedet gør, at salget kun lige dækker transportudgifterne. Ørredfiskeriet har derfor ikke nær så stor betydning for lokalbefolkningen i bygden, som det har haft.

Loddefiskeriet derimod har stor betydning. Der fiskes lodder til eget brug og til salg som agn. Omkring 80-90 % af fangsten sælges, men salget hjælper ikke meget på økonomien, da prisen på friske lodder er lav, ca. 1 kr. pr. kg. Deltagerne fortæller, at de fylder deres fryser med friske lodder til brug som agn i løbet af året. Så selv om lodder ikke har direkte stor betydning for fiskernes økonomi, så har de stor betydning for hellefiskefiskeriet, som udgør deres primære indtægtskilde. Deltagerne fortæller også, at de lodder, som kommer om efteråret, er meget fede - ofte så fede, at de næsten ikke er til at spise.

Af andre vigtige fangstområder og -dyr nævnes hellefisken, som er noget af det eneste, der kan indhandles i området. Deltagerne nævner også, at der er mange torsk i øjeblikket, men der er ikke indhandlingsmulighed. Havkatte og uvak er ellers også et vigtigt fangstdyr, men de kan kun indhandles længere sydpå. Skolæst og rødfisk har

der før i tiden været mulighed for at indhandle. Det er der ikke længere, men de er stadig vigtige arter for lokalbefolkningen. Der er mange krabber i området, men de udnyttes ikke og deltagerne mener, at der ellers kunne være en god handel med dem. I november og december er der hvid- og narhvaler, og når der er kvoter til bygden tager man på hvalfangst. Der er også lidt narhvalfangst ved isens kant om foråret.

### **Niaqornat, interviewmøde afholdt den 29.06.2002**

I Niaqornat var der en enkelt deltager, og mødet foregik i hans private hjem. Deltagerens kone, datter, svigersøn og barnebarn var også til stede, og der var en meget hyggelig stemning. Der blev serveret kaffe, og tv'et med fodbold VM var tændt under hele interviewet. Deltagerens kone og svigersøn kom med kommentarer under interviewmødet. Deltageren var meget informativ og virkede glad for at kunne være behjælpelig.

Om ørredfangst sagde deltageren, at han ikke kan undvære det. Det er en vigtig ting at tage ud og være i naturen i et stykke tid i forbindelse med ørredfangsten. Han sælger ikke selv ørreder. Familien forarbejder selv fangsten ved at ryge dem, og ellers fryses de bare ned. Der deles ud til parrets børn, som bor andre steder på kysten, og som eksempel nævner han, at sidste år havde han samlet og frosset mange ørreder ned, fordi de skulle have konfirmation i familien. Deltageren mener, at andre har tjent lidt på at sælge ørreder, og at det er en vigtig ting, selvom det ikke er alle fra bygden, der tager på ørredfangst.

Lodderne vil ifølge deltageren altid være vigtige. Han fortæller, at i 40'erne blev stranden helt sølvfarvet af lodder. I 70'erne, 80'erne og starten af 90'erne var der nedgang i antallet af lodder, men nu er de kommet tilbage. Om brugen af lodder siger han, at man tørrer dem til forråd både som hundemad og som spise. Desuden bruges de som agn, og nogle få fra bygden sælger lodder. Om efteråret kommer der også mange lodder, men de kommer ikke ind til kysten.

Om stenbidere siger deltageren, at de i hans familie spiser dem, hvilket ikke er normalt i bygden. Han fortæller at hans far, som kom længere sydfra, fangede stenbidere med spyd. Han tager selv i nogle tilfælde stenbidere, hvis han ser dem, men han går ikke på decideret stenbiderfangst. Han bruger også et spyd til at fange stenbidere og spiser dem rå. Deltageren mener ikke, at stenbidere har stor betydning for lokalsamfundet, men mener, at hvis der blev åbnet for indhandling i området, ville man kunne lære den fangstform, der skal til. For ham selv har stenbidere en kulturel betydning som traditionel spise.

Da spørgsmålene om andre vigtige fangsttyr stilles, fortæller deltageren, at han flere gange har hjulpet til og deltaget i undersøgelser og betyder, at han altid bliver spurgt om det samme.

*Deltageren fortæller om, hvordan det var, da han var barn*

”Selvfølgelig, vi er fangere, vi fanger sæler, de kommer jo alle vegne, sommer og vinter. Narhvaler fanger vi om efteråret, de kommer jo ind i oktober, november, december. Men det er jo kun lyst i et par timer om dagen på den tid af året. Da vi var børn i 40'erne, var der

hvidhvaler. Mange. Nu er de sjældne. De kommer bare langs kysten, der er jo trawlere over det hele, så de har selvfølgelig ændret rute.”<sup>2</sup>

Han virker lidt irriteret over spørgsmålet, men fortæller videre, at der også fiskes efter hellefisk, skolæst og havkatte fra bygden, og at der før i tiden ellers var mange helleflyndere, men at det er sjældent, der fanges nogle nu.

### **Saattut, interviewmøde afholdt den 30.06.2002**

I Saattut var der to deltagere, og mødet foregik i et lille køkken i kommunens hus. Da det var en søndag og et virkelig godt vejr, var flere, som ellers skulle have deltaget, optaget af andet.

Som andre steder i Ummannaqområdet nævnte deltagerne de lukkede ørredområder ved Umiivik nord for Nuugaatsiaq og området ved Ikerasak. Her nævnes det igen, at de to områder skiftes til at være lukket for ørredfangst i femårige perioder. Bygdens befolkning tager på ørredfiskeri, og man sætter garn ved elvenes munding. Nogle tager også op til søer, hvor der er standørreder. Ørredfiskeriet er vigtigt for de to deltagere, fordi det er noget, de har gjort, siden de var unge. Der er altså tradition for ørredfiskeri her, og selvom flere af ørredstederne er lukkede, tager de fleste stadig på ørredfangst, også selvom man skal langt væk. Der sælges dog ikke så mange ørreder som tidligere. Prisen er faldet, og det kan bedst betale sig at beholde ørrederne selv. Lokalbefolkningen kan ikke undvære ørrederne til eget brug. De fryses ned rå, da rygning er ikke en tradition i bygden. Deltagerne mener, at lukningen af ørredelvene har hjulpet. De mener at have observeret, at der har være fremgang i antallet af ørreder.

*Lodder har især vigtighed som agn ved hellefiskefiskeri*

Lodder har stor vigtighed. Der samles både ind til egen brug og til agn. Deltagerne nævner stedet Iliarsuit som et sted, hvor der fiskes efter lodder til agn. De siger også, at der altid kan findes steder med lodder, og at det aldrig er et problem at få samlet forråd. Af gydesteder har de nævnt de steder, de kender til, og som er steder, hvor de selv tager hen for at fiske. De er sikre på, at der gydes andre steder, som de ikke kender til. Nogle år er der mulighed for indhandling. Flere både tager ud sammen og deles så om fangsten. Dette er især ved brug af not. Man bestemmer selv, hvor meget man skal bruge, og fanger så den mængde. Deltagerne mener ikke, at de kan sige, hvor stor en andel, der sælges eller beholdes, da det er forskelligt fra år til år og afhænger af indhandlingsmulighederne.

Stenbidere kender deltagerne ikke noget videre til. De får dem somme tider som bifangst, og så gives de til hundene. De har dog set stenbidere på lave steder og mener, at hvis der kom en handel i gang, vil de kunne lære at fange stenbidere.

Af andre vigtige fangsttyr nævner de hellefisk, som der er rigtig mange af i området. Hellefisk, som fiskes hele året, er det vigtigste for lokalbefolkningen, og deltagerne fortæller, at nogle gange kan indhandlingsstederne ikke følge med, så meget fiskeri er der. Ellers nævner de torsk, som fiskes om sommeren, og skolæst, som fiskes om

---

<sup>2</sup> Fra interviewmødet i Niaqornat, 29/6-2002. Oversat fra grønlandsk af Sara Olsvig.

vinteren. Sidstnævnte burde kunne indhandles, mener de, da det er en god spisefisk, som kan udnyttes bedre. Desuden nævner de sæler, som er uundværlige for dem. Ringsæler om sommeren, efteråret og foråret og grønlandssæl og blåside om sommeren. Klapmyds nævnes også. Narhvaler (og hvidhvaler) fanges alt efter, hvad der er tilladelse til om efteråret.



Indhandlingsskib ved Ukkuksissat

*I Ukkuksissat var der gang i indhandlingen til indhandlingsskibet*

### **Ukkuksissat, interviewmøde afholdt den 30.06.2002**

I Ukkuksissat var der to mødedeltagere, og mødet foregik i bygdens forsamlingshus. Det var utroligt godt vejr, og lidt uden for bygden var en del af fiskerne i gang med at læsse hellefisk over på en indhandlingsbåd. Af samme grund var der kun to, der ville komme til mødet, og den ene var ved at bygge hus et stykke fra bygden. Efter aftale hentede jeg ham på byggepladsen, og der gik noget tid, før vi var på plads i forsamlingshuset. Rammerne om mødet var dog ikke så hyggelige, som de kunne have været, og mødet varede ikke særlig længe.

Om ørredfiskeri fortæller deltagerne, at der ikke drives så meget fiskeri fra bygden nu, hvor den nærmeste ørredelv er midlertidigt lukket. Dog har ørredfiskeri stor vigtighed for nogle familier som rekreation, og der er ét sted, Tasiusuaq, en indsø, hvor der fiskes med stang. Stedet er en traditionel sommerboplads, men kendes ikke af alle. Ørreder fiskes kun til eget brug, og de fryses ned til forråd for vinteren.

På kysten ved Ukkuksissat er det helt sikkert, at der kommer lodder. De kommer også ind til kysten forskellige andre steder, og man samler til eget brug og til agn. Det er ikke meget, der sælges, men hvis der er mulighed for det, er der enkelte fiskere, som kan få lidt ekstra indkomst af det. Ellers er fisken vigtigst som agn og især for de familier, som udelukkende lever af hellefiskefiskeri. Lodderne kan ikke undværes.

Der fanges ikke stenbidere fra Ukkuksissat.

Hellefisk er også her det vigtigste fiskeri hele året. Deltagerne mener ellers, at mange af de andre fisk, som de fanger, er egnede til indhandling, men der indhandles for tiden kun hellefisk. Torsk har også betydning, men det er mest om sensommeren og efteråret.

Af andet nævnes også sælerne grønlandssæl og blåside, som fanges om sommeren til august, samt ringsæl, som fanges fra efterår til forår. Desuden nævnes narhvaler, som fanges i oktober, november og december.

#### **Nuugaatsiaq, interviewmøde afholdt den 03.07.2002**

Jeg ankom til bygden midt under bygdetræf med Akunnaaq, og hele bygdens befolkning var travlt optaget af arrangementet. Derfor var der kun to deltagere ved interviewmødet. Mødet foregik i bygdens forsamlingshus. Jeg blev dog godt modtaget både af mødedeltagerne og af andre i bygden. Begge deltagere var medlemmer af KNAPP lokalforeningen.

*Deltagerne fortæller, at der er midlertidigt fredet der, hvor de plejer at fiske efter ørreder*

Om ørredfiskeri fortæller deltagerne, at de ellers plejer at fiske der, hvor der i øjeblikket er lukket. Der er for langt til de åbne ørredsteder længere sydpå, så der forekommer meget lidt ørredfiskeri fra bygden i disse år. Dog er der en sø, hvor der nogle år fiskes efter ørreder. Hvis man fisker ørreder er det til eget brug, ikke til salg, og deltagerne fortæller, at ørredfiskeri ellers er meget vigtig for lokalbefolkningen, og at der givetvis vil blive fisket efter ørreder igen, når stederne åbner igen.

Lodder er også vigtige for lokalbefolkningen. Der er ingen salg af dem, men der samles til eget brug, og det er både til agn, til hundemad og til at spise. Selvom lodderne ikke har direkte økonomisk vigtighed, er de meget vigtige for dem, som fisker efter hellefisk.

Der fiskes ikke efter stenbidere fra bygden.

Hellefisk og sæler har stor betydning for lokalbefolkningen. Når det om efteråret bliver svært at fiske, tager de på sælfangst og fanger hovedsageligt ringsæler, grønlandssæler og blåsider. De sidste to år har der været nar- og hvidhvaler, hvilket ellers er sjældent. Der er en del fugle i området, men da der er begrænsninger på fangsten af dem, har de ikke videre betydning. Det er mest tejt, rider og mågeunger. Deltagerne siger, at det er svært at markere de vigtigste fangstområder, fordi man går på jagt i hele området, og al jagt er vigtig.

#### **Illorsiuut, interviewmøde afholdt den 03.07.2002**

I Illorsuit var der fem mødedeltagere, som alle var medlemmer af den lokale KNAPP forening. Mødet foregik i bygdens servicehus, hvor jeg også var blevet indkvarteret. Stemningen var lidt trykket, måske fordi flere af deltagerne virkede generte, hvilket også gjorde mig genert.

*Deltagerne fortæller, at der især samles ørreder, når der skal være en stor begivenhed i familien*

Alle deltagere er enige om, at ørredfangst har stor betydning for lokalbefolkningen. Der blev før i tiden solgt mange ørreder, men nu fiskes der kun til eget brug. Hvor man før røg ørreder, er det nu mere almindeligt at fryse dem ned eller spise dem med det samme. Der samles især mange, hvis der skal foregå noget ekstraordinært i familien såsom konfirmation. Da de nærmeste ørredelver er lukkede tager

man nordpå til andre elve. Der sættes også garn langs kysten nær bygden, og der fiskes i søer med stang.

Der er mange lodder i området. Det er kun få, der sælger lodder, og der samles mest til eget brug. Deltagerne fortæller, at der nogle år er mulighed for at indhandle lodder, men at det er dog ikke alle, der gør brug af det, og hvis man beslutter sig for at indhandle lodder, så fanger man såpas flere. Lodderne er vigtige som agn ved hellefiskefiskeri og som hundemad. Desuden mener deltagerne, at de ikke selv kan undvære lodden som spise.

Om stenbidere fortæller de, at de ser dem, men ikke fisker efter dem. Der kommer ellers enkelte i garnene som bifangst.

Af andre vigtige fangsttyr nævner deltagerne sæler og hellefisk. Sæler fanges hele året, og det er hovedsageligt ringsæl, grønlandssæl, blåside og klapmyds. Om efteråret er der nar- og hvidhvaler. Dog er hellefisk det vigtigste, og fiskeriet foregår hele året. Desuden fiskes der også efter havkatte. Deltagerne nævner, at de mange havkale i området er til stor gene for fiskeriet.

#### **6.4.6 Kommuneqarfik Upernavik**

##### **Upernavik Kujalleq, interviewmøde afholdt den 05.07.2002**

I Upernavik Kujalleq, eller Sunnoru, som bygden også kaldes på grønlandsk, var der tre deltagere ved mødet. Nogle af dem, som ellers skulle have deltaget, kunne ikke komme alligevel, og derfor blev en forbipasserende ældre fanger spurgt, om han ville deltage, hvilket han gerne ville. Mødet foregik på bygdens kommunekontor, hvor jeg også var blevet indkvarteret. Det var hyggeligt, og der var en god stemning under mødet.

I Sunnoru fortæller deltagerne, at der fanges mange ørreder, og at det mest er til eget brug. De fortæller, at der før i tiden var indhandling af ørreder til det daværende KGHs (Den Kongelige Grønlandske Handel) både. Hvis man i dag har intentioner om at sælge ørreder, så fanger man et antal til formålet. Ellers har ørreden stor vigtighed som spise for lokalbefolkningen, og deltagerne mener, at man ikke kan undvære ørreden.

*Overskud af loddefangsten bruges som hundemad*

Lodderne har også stor betydning. Der fanges både lodder til eget brug og til salg. Deltagerne fortæller, at hvis man vil sælge eller indhandle lodder, så sælger man det første læs og beholder de næste. Man kan tjene ca. 2000 kr. på at indhandle lodder til agn, og det er en god ekstra indkomst. Lodden er højst nyttig, og hvis der skulle være overskud af det, man har samlet til eget brug, gives det til hundene. Man tørrer, salter og koger lodder til eget brug.

Man tager ikke på stenbiderfangst fra Sunnoru, men deltagerne har set stenbidere inde i fjordene. De mener, at det kunne være en god indkomstmulighed, hvis der var indhandling af stenbiderrogn som længere sydpå.

Deltagerne fortæller, at de lever af at sælge sælskind. Der fanges sæler hele året, om efteråret med garn. Om vinteren foregår sælfangsten længere ude på havet ved kanten af isen. Det er mest grønlandssæl,

blåside, klapmyds, hvalros og remmesæl. De fortæller, at der fanges det, der må fanges, så loven bliver overholdt. De mener, at det bør undersøges, hvorfor blåsiderne og de unge klapmydser har så dårlig pels for tiden.



Mødedeltagerne i Upernavik Kujalleq

*Deltagerne i Sunnoru fortalte om, hvordan handel med ørreder foregik før i tiden*

Af fisk nævner deltagerne hellefisk som en vigtig fisk. Ellers er der rødfisk, uvak, havkat, skolæst og torsk, som før i tiden er blevet indhandlet i området. Der er også mange krabber og rokker ved munden til fjorden, Sullua, ved bygden. Når der kommer isbjørne tæt på bygden om vinteren, hænder det, at der fanges nogle.

#### **Kangersuatsiaq, interviewmøde afholdt den 05.07.2002**

I Kangersuatsiaq var der tre mødedeltagere. Mødet foregik i bygdens skindværksted, hvor den lokale KNAPP repræsentant også arbejdede. Det var utroligt godt vejr, og det tog lidt tid før deltagerne var samlet. Jeg blev godt modtaget, og der var en god stemning ved mødet.

Ørreder har stor vigtighed for lokalbefolkningen. Deltagerne fortæller, at der mest fanges til eget brug, men at de kan sælges, hvis man har fanget mange. Det er dog ikke nogen særlig stor fortjeneste, man kan få ved salg af ørreder. De ørreder, man samler til eget brug, bliver tilberedt på forskellige måder. De fleste salter dem, og ellers ryges eller tørres de. Der fryses også en masse rå ørreder ned. Deltagerne fortæller, at det er vigtigt at have samlet ørreder til højtider og til vigtige begivenheder. Stedet, som hedder Nillorfik, er lukket for en fem-årig periode.

Lodder samles også primært til eget brug, men der sælges også lidt nogle gange. Det er dog ikke meget, der kan tjenes på salg. Vigtigheden af lodder kommer til udtryk i brugen af dem som agn og til eget forråd. De kan ikke undværes, især ikke af dem, der fisker hellefisk.

Under spørgsmålet om andre vigtige fangsttyr fortæller deltagerne, at der er stenbidere i området, men at de ikke fiskes fra bygden. De mener ellers, at der er grundlag for en indhandling af stenbidere i om-



rådet. Der er også andre fisk, som der før var mulighed for at indhandle, men efter fabrikken er lukket (i marts 2000), fiskes der kun til eget brug. Især hellefisk har ellers haft stor økonomisk betydning. Nu fiskes der efter hellefisk, uvak, torsk og havkat til eget brug. Den største indtægtskilde er sælskindsindhaling. Der jages sæler hele året rundt, og om sommeren og efteråret grønlandssæl. Deltagerne fortæller, at området ellers er et nar- og hvidhvalsområde, men at der i den seneste tid ikke er kommet nogle ind til bygden. Generelt mener de dog, at ressourcerne i området ikke udnyttes optimalt, især fiskene kunne have været udnyttet bedre.



Joller i Ilulissat

*Mange oplysninger om de tre arter og andre arter*

#### 6.4.7 Opsamling

Generelt kan man sige, at der under interviewene er givet mange oplysninger om fiskesteder, gydesteder og forekomst af de tre arter, som rapporten primært omhandler. Derudover er der givet oplysninger om andre vigtige arter og om forekomsten og udnyttelsen af disse. Oplysningerne de tre arter er lagt ind på kort og fremgår af denne rapport. Oplysninger om andre vigtige arter er endnu ikke behandlet på anden måde end at blive nævnt i gennemgangen af interviewene samt i denne opsamling.

Ud over disse oplysninger, er der også indsamlet en viden om fiskernes og fangernes socioøkonomiske forhold i forbindelse med fangst og fiskeri de enkelte steder. Ved at have givet en gennemgang af hvert steds interviewmøde, håber jeg, at de omtalte forhold kommer bedst muligt til udtryk.

Om de tre arter gives der primært oplysninger om fiskeri og forekomst. Om ørredgydesteder kan man sige, at ikke alle var lige sikre på oplysningerne. De steder fiskerne og fangerne kender noget til, er de steder, som de tager til på jagt eller fiskeri, og hvis der er gydesteder, som ikke ligefrem er set af nogen, så er de naturligvis ikke med i denne rapport. Oplysningerne, som fremgår i denne rapport, er i nogle tilfælde mere et udtryk for forekomster af ørreder, enten stand-

Tabel 6. Hellefisk indhandling i tons. Kilde: Grønlands Statistik

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Aasiaat	-	-	5,5	12,8	-	4,7	-	46,9	86,1	98,1	52,8	84,5	305,4	239,3	-
Qasigiannuit	95,7	60,5	73,2	41,2	215,1	349,8	110,1	157,3	306,2	161,1	134,3	272,0	243,9	356,4	262,6
Qeqertarsuaq	-	0,1	0,7	3,1	-	8,4	-	59,4	48,5	109,5	26,3	151,7	140,8	31,8	-
Ilulissat	2257,7	2670,4	2781,4	3821,0	5372,4	6576,9	5373,6	5309,0	6919,1	7244,5	8381,6	10510,3	9289,5	9407,2	1161,9
Uummannaq	2897,3	2919,6	2859,3	2779,1	3045,1	3067,1	3914,8	4254,0	5457,3	4614,6	6586,6	8064,8	4727,8	8213,6	3657,9
Upernavik	445,0	777,4	1074,9	874,8	1494,8	1783,2	2589,5	3776,9	2577,1	2061,4	1946,7	4720,3	4451,9	1818,8	3758,5
I alt	5695,7	6428,0	6795,0	7532,0	10127,4	11790,1	11988,0	13603,5	15394,3	14289,2	17128,3	23803,6	19159,3	20067,1	8840,9

ørreder eller vandreørreder, end for fjeldørred-gydesteder. Om sikkerheden omkring oplysninger om gydesteder er det min vurdering, at der for lodderne og stenbidernes vedkommende er stor sikkerhed, da der gives oplysninger om steder, som fiskerne helt sikkert tager til.

Hellefiskefiskeriet har stor betydning for jollefiskerne, og indhandling af hellefisk er en vigtig indkomst for mange jollefiskere. Hellefiskefiskeriet foregår hele året og store områder især ved Ilulissat og Uummannaq bruges til hellefiskefiskeri. Se nedenstående tabel.

#### *Indhandling af lodder og andet til agn*

Med hensyn til brug af lodder som agn har jeg efter gennemgang af interviewene undret mig over, at så mange nævner indhandling af disse. Nuka A/S tager ikke imod lodder, men Royal Greenland tager imod både lodder og polartorsk til brug som agn (2002: 44,2 tons polartorsk og 77 tons lodder, 2001: 1 tons polartorsk og 44 tons lodder, oplysninger fra RG). Ved personlig henvendelse til RG har jeg fået oplyst, at modtagelse og videresalg af lodder, polartorsk og blæksprutter sker i forbindelse med, at hellefiskefiskerne som oftest ikke selv har mulighed for at opbevare agn til hele årets fiskeri. Hellefiskefiskerne får derfor lov til at indhandle og købe agn af RG. Desuden får jeg oplyst, at der tidligere og stadigvæk også importeres agn (blæksprutter, sild og makrel, 100-150 tons årligt) udefra, som sælges videre til fiskerne. De sidste år er der dog en stigning i brug af agn fra Grønland. Mødedeltagerne i hellefiskefiskeriområderne nævner polartorsk som en mulighed til agn, og jeg har efterfølgende ved telefonisk forbindelse til nogle af deltagerne i Ilulissat, Uummannaq, Upernavik Kujalleq og Kangersuatsiaq, fået oplyst, at polartorsk, blæksprutter og lodder alle bruges som agn. De fortæller, at polartorsk er meget velegnet, og at der nogle år har været mulighed for at købe både blæksprutter og polartorsk, hvis man ikke selv har haft mulighed for at samle nok lodder eller polartorsk til sit eget hellefiskefiskeri. Fra Ilulissat oplyser man, at rejtrawlerne bidrager med både blæksprutter, polartorsk og lodder til fabrikken, hvorfra de sælges videre til de enkelte hellefiskefiskere. Tal på handelen med agn er dog ikke med i Grønlands Statistiks publikationer, og tal for indhandling af lodder til agn er derfor heller ikke inkluderet i tabel 1 i denne rapport.

#### *Skaldede sæler*

Deltagerne fortæller om stadig hyppigere fangst af sæler med skaldede skind (dog er det ikke alle steder, der er mulighed for indhandling af sælskind, som er en af de største potentielle indtægtskilder). Der er til Grønlands Naturinstitut rapporteret flere tilfælde af sæler med ringe, delvist skaldede, skind. Rapporteringerne er mest fra Sydgrønland (oplysninger fra Grønlands Naturinstitut). Dårlige

skind indhandles ikke til garveriet Grønlands Skindindhandling, og de er derfor ikke med i statistikken. Der er dog ikke observeret nogen nedgang i indhandlingstallene de seneste år. Der er stor nedgang (fra 101.687 skind til 89.317) mellem 2000 og 2001<sup>3</sup>, men her menes begrundelsen at være en genforhandling af indhandlingsaftalen mellem KNAPK og Great Greenland. Se tabel 7.

Tabel 7. Indhandling af sælskind. Antal skind inddelt på by og bygder.  
Kilde: Grønlands Statistik

	1997	1998	1999	2000	2001
Aasiaat	1209	2402	3975	1307	1710
Bygder	953	836	906	2805	1922
Qasigiannuit	-	-	-	-	-
Bygder	152	58	31	-	69
Qeqertarsuaq	1031	1012	3262	3549	1907
Bygder	560	775	716	406	476
Ilulissat	310	144	152	147	-
Bygder	586	583	452	644	679
Uummannaq	388	376	331	451	-
Bygder	5054	3502	3483	4407	3564
Upernavik	1253	967	770	1073	382
Bygder	11458	13600	14506	16933	15443
i alt	22954	24255	28584	31722	26152

*En samlet oversigt over andre vigtige fangsttyr*

Angående andre vigtige arter er der, pga. spørgsmålets udformning og formulering, besvaret på forskellige måder de forskellige steder. Dog mener jeg alligevel, at gennemgangen af de enkelte interviews giver en samlet oversigt over, hvilke arter der er vigtige, hvilke der udnyttes og på hvilken tid af året, udnyttelsen finder sted. De arter, som nævnes de enkelte steder, er nogle, der for de enkelte fiskere og fangere, som var til stede ved det givne møde, var eller er vigtige. Oplysninger om forekomsten af dem afhænger også her af, hvor de enkelte mødedeltagere tager hen på jagt eller fiskeri, og oplysningerne kan derfor kun referere til det enkelte mødes deltagere. Dog mener jeg, at oplysninger om andre vigtige arter er med til at give et samlet billede af, hvordan forholdene er i bygderne og byerne, samt om hvilke arter, der primært udnyttes.

*Hellefisk og sæler vigtigst*

Det er således sæl og hellefisk, der oftest nævnes som vigtige arter. Af andre fisk, som er vigtige nævnes ofte havkat, torsk, rødfisk, skolæst og uvak (fjordtorsk). Derudover nævnes ofte havfugle, som alk (lomvie), ederfugl, tejt og ride samt nar- og hvidhval.

## 6.5 Konfliktpunkter

*Utilfredshed omkring forvaltning af indhandlingssteder*

Under arbejdet med denne rapport er det blevet klart for mig, at der er stor utilfredshed blandt fiskerne og fangerne omkring forholdene i deres områder. Indhandlingssteder bliver lukket, der er restriktioner på fangsttyr og fugle, priser falder og mange af dem har givet udtryk

<sup>3</sup> Tallene fra 2001 brugt i denne rapport er foreløbige tal, Fiskeri- og fangststatistik 2001, foreløbige tal. Grønlands Statistik, Fiskeri og fangst 2002:1.

for en følelse af tilsidesættelse i forbindelse med lovgivningen af og forskningen i de levende ressourcer. Det skal dog ikke glemmes, at KNAPK, som er fiskernes og fangernes faglige sammenslutning, er en organisation, som har til formål at fremme fangernes sag. KNAPK bliver lyttet til både af politikere og forvaltere, og de medvirkende i denne undersøgelse har en eller anden form for forbindelse til organisationen og er klar over dette politiske aspekt af KNAPK. Ikke desto mindre er forholdene i disse år sådan, at der for folk i lokalsamfundene har været grund til at beklage sig. Det er forståeligt, at mange af beklagelserne kommer til udtryk ved mødet med en, i deres øjne, repræsentant for beslutningstagerne og biologerne. Baggrunden for, at der flere gange er blevet nævnt f.eks. mangel på indhandlingsmuligheder, både for hellefisk og stenbidere, og utilfredshed med bestandsestimeringer og med miskommunikation mellem fiskere og fangere og forvaltningen, skal jeg ikke komme nærmere ind på, men blot konstatere, at der generelt *var* en trang til at udtale sig om dette over for mig. At der *er* mangel på kommunikation mellem forvaltningen, KNAPK, forskerne og folk i de lokale samfund er meget muligt. I denne rapport vil jeg dog ikke kommentere dette på anden måde end at videregive informanternes udtalelser. Ud over at forklare de lokale forhold for mig, gav deltagerne udtryk for en tilfredshed over for det foreløbige arbejde med denne rapport og måden, hvorpå informationen blev indsamlet. De efterlyste mere samarbejde med biologer, samt at deres oplysninger også faktisk blev taget med i de udarbejdede rapporter.

Som sagt var der flere som viste utilfredshed med indhandlingsmulighederne. Især omkring stenbiderfangst. I året 2002 var der to indhandlingsmuligheder i Disko-området: Kangerluk og Akunnaaq (oplysninger fra Nuka A/S). Mange fiskere i områdets andre bygder og byer er dog også beskæftiget med stenbiderfiskeriet, og dette gør, at der hurtigt bliver fyldt op på de to indhandlingssteder. Der efterlyses større kapacitet dog samtidig med, at flere af fiskerne udtrykker forståelse for, at man må følge verdensmarkedets gang i forbindelse med handel med stenbiderrogn. Længere nordpå, i Uummannaq og Upernavik områderne, mener fiskerne og fangerne, at der er grundlag for stenbiderfiskeri, og set i lyset af, at flere små hellefiskefabrikker er blevet lukket, efterlyser de nye og erstattende muligheder for indhandling af f.eks. stenbiderrogn.

*Hellefiskefiskeri har stor betydning*

Hellefiskefiskeriet har stor betydning for de lokale både i Qasigiannguit Kommunitat, i Ilulissat Kommunitat, i Uummannap Kommunia og i Kommuneqarfik Upernavik. Også her efterlyser deltagerne kontinuitet i indhandlingsmulighederne. Flere steder er den eneste anden indtægtsmulighed indhandling af sælskind, og der nævnes flere steder en bekymring for skindenes dårlige kvalitet.

*Fleksibilitet efterlyses*

Der efterlyses generelt en større mulighed for og mere fleksibilitet omkring det at kunne indhandle de råvarer, der er i områderne på de tidspunkter, de er der. Af muligheder nævner fiskerne og fangerne selv skolæst, havkat, uvak og torsk som havende grundlag for produktion i en eller anden form.



Jollesejlad ved Ilulissat

## 6.6 Lokal viden, hvad bruges det til her?

Som redegjort for i det foregående er der til stadighed flere konflikt-punkter i forvaltningen af de levende ressourcer i Grønland. Denne rapport er baseret på lokal viden, indsamlet ved interviewmøder. Lokal viden er en viden som bl.a. kan anvendes i forbindelse med forskning i og forvaltning af de levende ressourcer og begrebet lokalviden indgår efterhånden i mange rapporter og undersøgelser.

Når man vil indsamle lokal viden og anvende lokalviden i sit arbejde er det vigtigt først at overveje hvad lokal viden er og hvad begrebet lokalviden indebærer. Når man siger lokal viden, hvem er så de lokale og deres viden inden for hvad? Er lokalviden noget, der binder sig til indsamlingstidspunktet, eller er det noget, der også går tilbage eller frem i tid? Kan oplysninger om, hvordan forholdene *har* været, bruges på linie med oplysninger om, hvordan forholdene er *nu* eller for hvad der forventes for fremtiden? Gør undersøgelsens formål det nødvendigt ikke bare at dokumentere viden, men også at fortolke viden? Og kan to overhovedet skilles ad?

*En kombination det bedste*

Der er flere, der trækker i trådene. Ud over spørgsmålet om *hvem*, der er de *lokale* og *brugerne*, og hvilken form for viden, der skal indsamles, er der også et spørgsmål om, hvem der skal være indsamleren. Skal det være biologen, som med sin viden ved lige præcis, hvilke biologiske oplysninger der er brug for, eller skal det være en samfundsvidenskabeligt uddannet, som har viden omkring, hvordan man udfører kvalitative interviews og kvantitative undersøgelser? Efter min er mening er en kombination det bedste. For at få et dækkende billede er det nødvendigt at have den kvalitative metode på plads såvel som at have en baggrundsviden omkring det, der undersøges. I dette tilfælde en biologisk viden om nogle fiskearter, som ikke bare rent bio-

logisk skal være oplysende, men også ligge til grund for, at undersøgelsen overhovedet laves. Begge parter må supplere hinandens viden og på den måde få det bedste resultat.

### *Videreformidling af oplysninger*

Den kvalitative analyse giver læseren mulighed for at få en fornemmelse af fiskere og fangeres forhold i det dækkede område, såvel som for at bedømme rapportens biologiske oplysningers validitet. I den kvalitative del af rapporten er der også altid interviewer og forfatters øjne at tage i betragtning. Har denne fungeret som et filter for nogle ting, eller har der været ting, som man har været blind overfor? Det er svært at vurdere, især når feltarbejdet er gjort i egen kultur. Dog mener jeg selv, at min tilknytning til Grønland primært har været en fordel for gennemførelsen af først feltarbejdet og dernæst udarbejdelsen af rapporten.

I denne rapport er det de lokales viden, der i første omgang er omformuleret til data, plottet ind på kort og i tabeller, og i anden omgang er indarbejdet i en kvalitativ analytisk beskrivelse og videreformidling af oplysningerne fra de angivne områder. Rapportens formål er velegnet til denne form for vidensindsamling og videreformidling af denne.

## 7 Rejsens forløb og taksigelser

*Undersøgelsen varede fra 10. juni til 8. juli*

Undersøgelsen var sat til at skulle foregå i samme tidsperiode som fangsten af de tre arter, nemlig i juni-juli måned. 10. juni ankom jeg til Aasiaat, hvorfra jeg rejste nordpå og ankom til Upernavik den 8. juli, hvor rundrejsen endte.

Umiddelbart efter ankomst til Aasiaat blev stedets KNAPP formand, Otto Storch, kontaktet og et møde aftalt. Efter mødet blev der aftalt en transportmulighed til de nærliggende bygder, Ikamiut, Akunnaaq og Kitsissuarsuit med Otto Storch, og disse bygder blev nået i løbet af de næste to dage.

Da mødet foregik i KNAPPs lokale, blev der stillet telefon til rådighed, og jeg fik mulighed for at ringe til de nærliggende bygders KNAPP repræsentanter og varsle min ankomst.

*Et godt netværk*

Dette mønster viste sig hurtigt at gentage sig. KNAPPs repræsentanter havde et godt netværk i deres områder, og mødedeltagerne havde altid kontaktmuligheder til de nærliggende steder og var meget behjælpelige med både transport og kontakt.

Op igennem Diskobugten var der ingen hindringer for at komme fra sted til sted, og rundrejsen skred hurtigt frem. Først i Uummannaq-området måtte jeg finde mig vejrfast p.g.a. tåge i tre dage. Da der ikke var nogen, der havde mulighed for at sejle til den fjerntliggende bygd Illorsuit, valgte jeg at flyve til Nuugaatsiaq og blive sejlet derfra til Illorsuit. Ellers blev hele rundrejsen gjort til søs med enten private fiskebåde eller joller, eller med de lokale kystpassagerskibe og både.



Pavia Zeeb tager afsted efter sejlads rundt om Svartenhuk

*Sejlads rundt om Svartenhuk*

Fra Illorsuit, eller fra Uummannap Kommunua i det hele taget, var der meget dårlig forbindelse videre til Kommuneqarfik Upernavik, og derfor valgte jeg at blive sejlet den lange vej uden om Svartenhuk frem for at vente en uge på kystpassagerskibet eller flyforbindelse.

Denne lange tur forløb smertefrit, og de sidste to destinationer blev nået uden videre forsinkelse.

Under hele forløbet viste stort set alle velvilje til at deltage i interviewundersøgelsen. Kun få steder mødte kun en enkelt op, ellers var der fra to til seks mødedeltagere, mig selv eksklusive. Det ene sted, hvor kun en enkelt deltog, havde der været VM fodboldkamp i fjernsynet om natten, og dette blev givet som grund for det ringe fremmøde. Dog fornemmede jeg en snert af modvilje til at deltage i mødet, hvilket af de tilstedeværende blev begrundet med dårlig erfaring med at hjælpe udsendte fra forskningsinstitutioner. Det andet sted, hvor kun en enkelt deltog, var der sket en misforståelse og kontaktpersonen var ikke tilstede i bygden. Derfor måtte jeg, efter råd fra min transportmand, banke på hos en pensioneret fanger, som indvilgede i at deltage i interviewet.

### *Diskobugten*

Kommuneqarfik Aasiaat blev således dækket i tidsperioden 10. juni – 12. juni, hvor Ikamiut, som tilhører Qasigiannguik Kommunitat, også blev medtaget. Her takkes især Otto Storch for sejlads og for at være behjælpelig med at få kontaktet folk i bygderne. Endvidere takkes de øvrige mødedeltagere: Gerth Geisler, Jens Brandt, Niels Peter Reimer og Erneeraq Jeremiassen i Aasiaat. Magnus Jeremiassen, Ole Larsen og Andreas Johansen i Ikamiut. Thomas Olsen, Jørgen Jakob Olsen og Augustinus Olsen i Akunnaaq samt Martin Augustussen og Rasmus Nielsen i Kitsissuarsuit.

Qeqertarsuup Kommunia blev dækket fra den 13. juni til den 16. juni. Søren Broberg og Ove Mølgaard takkes for mødedeltagelse og Kalé Mølgaard og Abel Brandt takkes for sejlads og mødedeltagelse i Qeqertarsuaq og i Kangerluk takkes Thomas Lukassen for mødedeltagelse. Arktisk Station takkes for mulighed for overnatning.

Et møde blev holdt i Qasigiannguik den 18. juni. Her takkes Kaaleeraq Heilmann og Jens Møller for mødedeltagelse, og sidstnævntes barnebarn, Hans Kristian Møller, for sejlads.

Herefter turen gik til Ilimanaq i Ilulissat Kommunitat og videre derfra til Ilulissat, hvor der blev holdt møde den 19. juni. På grund af forbindelse til Saqqaq og Qeqertaq i den nordlige del af Ilulissat kommune, valgte jeg at sejle dertil, inden den mere nærliggende bygd Oqaatsut blev nået. Rundrejsen i Ilulissat kommune varede derfor til den 24. juni, hvorefter jeg måtte vente på kystpassagerforbindelse til Uummannaq, hvortil jeg ankom den 27. juni. I Ilulissat kommune takkes mødedeltagerne i Ilimanaq: Ove Villadsen, Ferdinand Therkelsen, Therkel Larsen, Fritz Johansen og Frederik Villadsen. Anthon Lindenhann, Ove Rosbach og Peter Olsen takkes for mødedeltagelse i Ilulissat. Sidstnævnte takkes også for sejlads til og fra Oqaatsut, hvor Pavia Olsen, Hans Eliassen og Lars Fleischer takkes for mødedeltagelse. Fra Saqqaq takkes Pavia Berthelsen og Ove Zeeb for mødedeltagelse og sejlads til Qeqertaq, hvor også Hugo Lange og Pavia Lange takkes.

### *Uummannaq Kommunia*

I Uummannaq Kommunia blev fem af de syv bygder nået indenfor kort tid, da de var inden for dagsejlads rækkevidde. Derefter sad jeg, som før nævnt, vejrfast i nogle dage, og de mere fjerntliggende byg-



der, Illorsuit og Nuugaatsiaq blev først nået den 3. juli. Karl Markusen takkes for sejlads til Ikerasak, hvor også Aqqa Sigurdsen, Kristian N. Sigurdsen, Egede Jonathansen, Knud Jakobsen og Frederik Trolle takkes for mødedeltagelse. Arne Lundblad og dennes matros, Miki, takkes for sejlads til hhv. Niaqornat, Qaarsut, Saattut og Ukkusissat, hvor hhv. Johannes Tobiassen, Niaqornat, Karl Tobiassen og Arne Mathiassen, Qaarsut, Jakob Jensen og Hans II Thygesen, Saattut og sidst men ikke mindst Andreas Broberg og Jeremias Skade fra Ukkusissat takkes for mødedeltagelse.

Karl Zeeb og Karl Peter Møller takkes for mødedeltagelse i Nuugaatsiaq og Erik Qvist, Aligot Ottosen, Edvard Korneliussen, Jakob Zeeb og Pavia Zeeb takkes for mødedeltagelse i Illorsuit, endvidere takkes de to sidstenævnte for sejlads fra Nuugaatsiaq og for den lange tur rundt Svartenhuk til Upernavik Kujalleq.

#### *Kommuneqarfik Upernavik*

Kommuneqarfik Upernavik blev dækket fra den 4. til den 8. juli. For mødedeltagelse i Upernavik Kujalleq takkes Siverin Løvstrøm, Lars Grim og Aron II Karlsen sidstenævnte også for sejlads og i Kangersuatsiaq takkes Peter Anthonsen, Martin Kristiansen og Pele Jensen for mødedeltagelse.

Endvidere takkes kommunekontorene i bygderne samt familie og venner for at være behjælpelige med overnatningsmuligheder, og familien Pars fra Ilulissat takkes for gratis sejlads fra Saqqaq til Ilulissat.

*[Tom side]*

## 8 Referencer

Burgess, P. 1999. Traditional Knowledge, a report prepared for the Arctic Council Indigenous Peoples' Secretariat, Copenhagen, printed from the homepage <http://www.arcticpeoples.org/>

Friis-Rødel, E. and Kannevorff P. 2002. A Review of Capelin (*Malotus villosus*) in Greenland Waters. ICES Journal of Marine Science, 59: 890-896.

Pedersen A.P. 1999. Havet - Fisk. p155-170. Afsnit i: Born E. og Bøcher J: Grønlands Økologi. Atuakkiorfik Undervisning.

Hansen, P.M. & F. Hermann 1953. Fisken og havet ved Grønland. - Skr. Danm. Fisk. Havunders. Nr. 15.

Holm, L. K. 2002. Værnen om den kulturelle identitet. Bestræbelserne på en bæredygtig udvikling i forvaltningen af de levende ressourcer i Grønland, siden 1897 ('92), Speciale ved Ilisimatusarfik.

Huntington, H. P. 1998. Observations on the Utility of the Semi-directive Interview for Documenting Traditional Ecological Knowledge, *Arctic* vol.51, no. 3 (sept. 1998) P. 237-242

Anonym, 1993. Kan oprindelige folk og eksperter samarbejde? -En biolog, en professor, en konsulent og en direktør besvarer fire spørgsmål, der kredser om dette emne. Artikel i Miljøavisen Arctic Environment, udgivet i forbindelse med Arktisk Ministermøde i Nuuk, 15. og 16. September.

Kvale, S. 1997. Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview. Hens Reitzels Forlag a/s, København.

Mosbech, A., Anthonson, K. L., Blyth, A., Boertmann, D., Buch, E., Cake, D., Grøndahl, L., Hansen, K. Q., Kapel, H., Nielsen, S., Platen, F. V., Potter, S. & Rasch, M. 2000. Environmental oil spill sensitivity atlas for the west Greenland coastal zone. CD version. The Danish Energy Agency, Ministry of Environment and Energy. <http://Environmental-Atlas.dmu.dk>

Mosbech, A (eds.) 2002. Potential environmental impacts of oil spills in Greenland. An assessment of information status and research needs. NERI technical report no. 415. National Environmental Research Institute. 118 p. <http://technical-reports.dmu.dk>

Muus, B. 1999. Fisk. p. 23-158. I Muus B., Salomonsen F., og Vibe C.: Grønlands Fauna. Gyldendal.

Nadasdy, P. 1998. The Politics of TEK: Power and the "Integration" of Knowledge, *Arctic Anthropology* Vol.36, 1-2, pp 1-18.

Nielsen, J. 1961. Contributions to the biology of the salmonidae in Greenland. - *Meddr Grønl.* 159 (8): 75 pp.

Nielsen, S.S., Mosbech, A. & Hinkler, J. 2000. Aalisagaatinik pisuusutit Kalaallit Nunaata Kitaata imartaani ikkattumi. Apersuinertalimmik misissuineq ammassaat, nipisaat eqaluillu pillugit. Arktisk Miljø - Arctic Environment. Danmarks Miljøundersøgelser. 36 s. - Suliamut nalunaarusiaq DMU-meersoq. Arbejdsrapport fra DMU 119.

Nielsen, S.S., Mosbech, A. & Hinkler, J. 2000. Fiskeriressourcer på det lave vand i Vestgrønland. En interviewundersøgelse om forekomsten af lodde, stenbider og ørred. Danmarks Miljøundersøgelser. Arbejdsrapport fra DMU 118. 98 s.

Petersen, H.C 1992. Registrering af levende ressourcer samt bevarelsesværdigt natur, Direktoratet for Sundhed og Miljø, upubliceret.

Riget F. og Bøcher J. 1999. Ferskvandsmiljøet. p. 22-236. Afsnit i: Born E. og Bøcher J: Grønlands Økologi. Atuakkiorfik Undervisning.

Sejersen, F. 1998. Strategies for Sustainability and Management of People: An Analysis of Hunting and Environmental Perceptions in Greenland with a Special Focus on Sisimiut. Ph. D. Department of Eskimology, University of Copenhagen.

Sejersen, F. 2002. Local knowledge, Sustainability and Visionscapes in Greenland. Eskimologis Skrifter, nr. 17, Københavns Universitet.

Anonym, 1999. Strategi, Lokal viden og forskning omkring de levende ressourcer i Grønland, notat fra Pinngortitaleriffik.

Usher, P.J. 2000. Traditional Ecological Knowledge in Environmental Assessment and Management, ARCTIC vol. 53.

Wadel, C. 1991. Feltarbeid i egen kultur, SEEK a/s, Flekkefjord, Norge.

## 9 Bilag

### Bilag 1. Det anvendte spørgeskema

#### Immersugassaq

**Ammassaat, nipisaat eqaluillu ikkattuniittut.  
Piniariarfiit aalisarfiillu pingaarutillit**

#### Eqaluit

- Suut eqalunniarnermi atorpeqartarpat

Qassutit:\_\_\_

Nalluutit:\_\_\_

Allat:\_\_\_

- Pisat sumut atorpeqartarpat (ataatigut titaruk)

Nammineq atugassat

Pujoortarpigit / uullisarpigit / panertittarpigit / tarajortertarpigit ?

Tuniniagassat

Pujoortarpigit / uullisarpigit / panertittarpigit / tarajortertarpigit ?

Pisat tuniniagassaappata, pisanit qanoq annertutigisut tuniniarneqartarpat ?

1/3:\_\_\_

1/2:\_\_\_

3/4:\_\_\_

1/1:\_\_\_

Pisat tunineqarnerini illoqatigiinni qanoq iluaqutaatigippat? (krydsileruk)

Annikitsumik:\_\_\_

Naammaannartumik:\_\_\_

Annertuumik:\_\_\_

-Naatsumik eqalunniarnerup ilinnut (inunnut ataasiakkaanut) pingaarutai allalaarsigit

---

---

---

---

---

---

---

-Naatsumik eqalunniarnerup inoqatigiinnut pingaarutai allalaarsigit

---

---

---

---

---

---

### **Ammassaat**

- Suut ammassanniarnermi atorneqartarpat  
Qassutit qaloorutit:\_\_\_  
Allat:\_\_\_
- Pisat sumut atorneqartarpat (ataatigut titaruk)  
Nammineq atugassat  
Panertittarpigit / qimminut nerukkaatissat

Tuniniagassat  
Panertittarpigit / qimminut nerukkaatissat

Pisat tuniniagassaappata pisanit qanoq annertutigisut tuniniarneqartarpat?

1/3:\_\_\_

1/2:\_\_\_

3/4:\_\_\_

1/1:\_\_\_

Pisat tunineqarnerini illoqatigiinni qanoq iluaqutaatigippat? (krydsileruk)

Annikitsumik:\_\_\_

Naammaannartumik:\_\_\_

Annertuumik:\_\_\_

-Naatsumik ammassanniarnerup ilinnut (inunnut ataasiakkaanut) pingaarutai allalaarsigit

---

---

---

---

---

---

-Naatsumik ammassanniarnerup inoqatigiinnut pingaarutai allalaarsigit

---

---

---

---

---

---

## Nipisaat

- Suut nipisanniarnermi atorneqartarpat

Qassutit:\_\_\_

Allat:\_\_\_

- Pisat sumut atorneqartarpat (ataatigut titaruk)

Nammineq atugassat

Ooqanngitsuliarisarpigit / panertittarpigit / suai ?

Tuniniagassat

Ooqanngitsuliarisarpigit / panertittarpigit / suai ?

Pisat tuniniagassaappata pisanit qanoq annertutigisut tuniniarneqartarpat ?

1/3:\_\_\_

1/2:\_\_\_

3/4:\_\_\_

1/1:\_\_\_

Pisat tunineqarnerini illoqatigiinni qanoq iluaqutaatigippat? (krydsileruk)

Annikitsumik:\_\_\_

Naammaannartumik:\_\_\_

Annertuumik:\_\_\_

-Naatsumik nipisanniarnernup ilinnut (inunnut ataasiakaanut) pingaarutai allalaarsigit

---

---

---

---

---

---

---

-Naatsumik nipisanniarnernup inoqatigiinnut pingaarutai allalaarsigit

---

---

---

---

---

---

---

## Piniarfiit aalisarfiillu pingaarutillit

-Piniarfiit pingaarutillit ammalortumik nalunaarsorsigit, ajornanngippat ukiup allanngornera naapertorlugu. Uumasoqatigiit sorliit piniarneqartarnerat eqqartulaarsigit.

---

---

---

---

---

-Aalisarfiit pingaarutillit ammalortumik nalunaarsorsigit, ajornanngippat ukiup allanngornera naapertorlugu. Aalisakkat sorliit aalisarneqartarnerat eqqartulaarsigit.

---

---

---

---

---



## Bilag 2. Det anvendte spørgeskema i dansk udgave

### Spørgeskema til interviewundersøgelse Fiskeriressourcer på det lave vand – lodde, stenbider, ørred & vigtige fangst- og fiskeriområder

#### Fjeldørred

- Hvad bruges der af grej (sæt kryds)

Garn: \_\_\_

Stang: \_\_\_

Andet: \_\_\_

- Hvad bruges fangsten til (sæt cirkel omkring svaret)

Eget brug / salg

Rygning / Fersk / Tørring

Hvis salg, hvor meget sælges der:

1/3 : \_\_\_

1/2 : \_\_\_

3/4 : \_\_\_

1/1: \_\_\_

Bidrag til husholdning:

Lidt: \_\_\_

Noget: \_\_\_

Meget: \_\_\_

- Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af ørredfiskeriet for den enkelte:

---

---

---

---

---

---

---

---

- Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af ørredfiskeriet for lokalbefolkningen:

---

---

---

---

---

---

---

---

## Lodde

- Hvad bruges der af grej (sæt kryds)  
Ketcher:\_\_\_  
Andet:\_\_\_
- Hvad bruges de til (sæt cirkel omkring svaret)  
Eget brug / Salg / Hundefoder

Hvis salg, hvor meget sælges der:

1/3 :\_\_\_

1/2 :\_\_\_

3/4 :\_\_\_

1/1:\_\_\_

Bidrag til husholdning:

Lidt:\_\_\_

Noget:\_\_\_

Meget:\_\_\_

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af loddefiskeriet for den enkelte:

---

---

---

---

---

---

---

---

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af loddefiskeriet for lokalbefolkningen:

---

---

---

---

---

---

---

---

## Stenbider

- Hvad bruges der af grej (sæt kryds)  
Net:\_\_\_  
Andet:\_\_\_
- Hvad bruges de til (sæt cirkel omkring svaret)  
Eget brug / Salg

Hvis salg, hvor meget sælges der:

1/3 :\_\_

1/2 :\_\_

3/4 :\_\_

1/1: \_\_

Bidrag til husholdning:

Lidt: \_\_

Noget: \_\_

Meget: \_\_

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af stenbiderfiskeriet for den enkelte:

---

---

---

---

---

---

---

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af stenbiderfiskeriet for lokalbefolkningen:

---

---

---

---

---

---

---

## Vigtige jagt og fiskeri områder

-Angiv med cirkel vigtige fangstområder, gerne med årsvariationer, og beskriv hvilke arter der jages i fangstområderne

---

---

---

---

---

---

---

-Angiv med cirkel vigtige fiskeriområder, gerne med årsvariationer, og beskriv hvilke arter der jages i fangstområderne

---

---

---

---

---

---

---

# Danmarks Miljøundersøgelser

Danmarks Miljøundersøgelser - DMU - er en forskningsinstitution i Miljøministeriet. DMU's opgaver omfatter forskning, overvågning og faglig rådgivning inden for natur og miljø.

Henvendelser kan rettes til:

URL: <http://www.dmu.dk>

Danmarks Miljøundersøgelser  
Frederiksborgvej 399  
Postboks 358  
4000 Roskilde  
Tlf.: 46 30 12 00  
Fax: 46 30 11 14

*Direktion  
Personale- og Økonomisekretariat  
Forsknings- og Udviklingssektion  
Afd. for Systemanalyse  
Afd. for Atmosfærisk Miljø  
Afd. for Marin Økologi  
Afd. for Miljøkemi og Mikrobiologi  
Afd. for Arktisk Miljø  
Projektchef for kvalitets- og analyseområdet*

Danmarks Miljøundersøgelser  
Vejsøvej 25  
Postboks 314  
8600 Silkeborg  
Tlf.: 89 20 14 00  
Fax: 89 20 14 14

*Overvågningssektionen  
Afd. for Terrestrisk Økologi  
Afd. for Ferskvandsøkologi  
Afd. for Marin Økologi  
Projektchef for det akvatiske område*

Danmarks Miljøundersøgelser  
Grenåvej 12-14, Kalø  
8410 Rønde  
Tlf.: 89 20 17 00  
Fax: 89 20 15 15

*Afdeling for Vildtbiologi og Biodiversitet*

## Publikationer:

DMU udgiver faglige rapporter, tekniske anvisninger, temarapporter, samt årsberetninger. Et katalog over DMU's aktuelle forsknings- og udviklingsprojekter er tilgængeligt via World Wide Web.

I årsberetningen findes en oversigt over det pågældende års publikationer.

